

ในน้ำไม่มียา ในนามีอิสระ

: กลุ่มนาวิไลต์และกลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรเมืองเพชร

ภาพหลัก สร้างสุขภาวะ

ที่ปรึกษา

นพ.อำพล จินดาวัฒนะ
นพ.อุกฤษฏ์ มิลินทางกูร

อำนวยการประสานงาน

นिरชา อัครวีระกุล
ธนุด มธุรพจน์
จรินทร์พร คงศรีจันทร์
นวินดา จัดหงษา

จัดพิมพ์ และเผยแพร่โดย

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)
ชั้น 2 อาคาร 88/37 ติวานนท์ 14 ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 0-2590-2304 โทรสาร 0-2590-2311
เว็บไซต์ www.nationalhealth.or.th

บรรณาธิการ

ยุทธนา วรณปิติกุล

ผู้เขียน

ฐาปนา พึ่งละออ

ศิลปกรรม และรูปเล่ม

สำนักพิมพ์ Organic Books

พิสูจน์อักษร

สมประสงค์ บุญผ่อง
ชนิษฐรัตน์ มัสพันธ์

ภาพปก

กันจณา ต่ำโสภี

คำนิยม

ถ้าถามว่าหากจะเปลี่ยนแปลงโลกไปสู่โลกแห่งการอยู่ร่วมกันด้วยสันติระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแล้ว อะไรสำคัญที่สุด คำตอบอาจจะมีหลากหลาย แต่คงจะไม่ลงตัวถ้าไม่ใช่การมี “หัวใจของความเป็นมนุษย์”

ไม่มีสัตว์ชนิดใดที่สามารถทำลายโลกได้ เพราะสัตว์อยู่ตามธรรมชาติ ธรรมชาติไม่ทำลายธรรมชาติ แต่มนุษย์เป็นสัตว์ที่ผิดธรรมชาติได้ จึงทำลายโลกได้ มนุษย์มีความโลภมากผิดธรรมชาติ และสามารถคิดเทคโนโลยีที่ขยายความโลภให้มากอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เทคโนโลยีที่ว่านั้นคือเงิน ในขณะที่อาหารเป็นของจริง แต่เงินไม่ใช่ของจริง ลองนึกภาพดูว่าจำนวนเงินนั้น เราสามารถเติมตัวเลขเพิ่มเข้าไปเท่าไรก็ได้ เช่น ๑๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐... เติบโตจนสุดขอบฟ้าเลยก็ได้ แสดงว่ามันไม่ใช่ของจริง แต่เป็นมายาคติที่มาขยายความโลภออกไปอย่างไม่สิ้นสุด

เมื่อมนุษย์มาถือการพัฒนาที่เอาเงินเป็นตัวตั้ง ก็เท่ากับเอาความโลภอันไม่มีที่สิ้นสุดเป็นตัวตั้ง การพัฒนาแบบนี้จึงไปทำลายทรัพยากร นานาชนิดเพื่อเปลี่ยนให้เป็นตัวเลขให้มากขึ้นๆ โลกจึงถูกทำลายมากขึ้น รบกวนธรรมชาติและรบกวนการอยู่ร่วมกันจนวิกฤติและเครียดไปหมด จนไม่มีทางออกด้วยการ “พัฒนา”

แต่มนุษย์ก็มีธรรมชาติที่วิเศษสุดอยู่อย่างหนึ่ง ตามคำว่า “มนุษย์” นั้นเอง มนุษย์แปลว่าจิตใจสูง มนุษย์ต่างจากสัตว์ตรงที่มีจิตใจสูง

จิตใจสูง หมายถึง จิตใจที่เห็นแก่คนอื่นและสิ่งอื่นอย่างไม่น่าเชื่อ เพราะอย่างนี้ มนุษย์จึงมีความดีที่สามารถทำเรื่องดีได้สูงที่สุด เนื่องจากความดีสุดๆ นี้เป็นศักยภาพในความเป็นมนุษย์เท่านั้น เราจึงเรียกกันว่า “หัวใจของความเป็นมนุษย์” ทุกคนเคยสัมผัสหัวใจของความเป็นมนุษย์มาด้วยกันทุกคนและรู้ว่ามันให้ความรู้สึกที่อบอุ่นและเป็นสุขอย่างล้ำลึกเพียงใด

ในกระแสน้ำของอารยธรรมวัตถุนิยม บริโภคนิยม เงินนิยม ก็ยังมีเรื่องดีดี หรือเรื่องที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์อยู่ในทุกพื้นที่ เพราะมันเป็นธรรมชาติอีกด้านหนึ่งของมนุษย์ ถ้าเราบันทึกเรื่องราวดีดีมาเผยแพร่กัน มนุษย์ก็จะมีความสุขและมีกำลังใจมากขึ้น ความสุขและความดีเป็นเรื่องที่ระบอบได้ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) พยายามเคลื่อนไหว “สังคมไทยหัวใจมนุษย์” และพยายามส่งเสริมให้มี “ธนาคารของเรื่องราวดีดี” หวังว่าเรื่องราวดีดีเล่มนี้ จะเข้าไปสัมผัสส่วนลึกในจิตใจของผู้คนอย่างกว้างขวาง ด้วยสัมผัสส่วนลึกในจิตใจเท่านั้น ที่จะช่วยให้โลกงดงามน่าอยู่

ศ.นพ.ประเวศ วะสี

คำนิยม

แม้เราจะเพียรพยายามสร้างและรณรงค์ ส่งเสริม “สังคมแห่งสุขภาวะ” ในรูปแบบต่างๆ มากมายเพียงใด แต่สังคมแห่งสุขภาวะที่แท้จริงย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากมนุษย์ซึ่งเป็นผู้ขับเคลื่อนสังคมปราศจากเสียซึ่ง “หัวใจของความเป็นมนุษย์” หรืออาจสรุปคร่าวๆ ได้ว่า “คนที่มีคุณงามความดีอยู่ในหัวใจ” ย่อมมีจิตสำนึกห่วงใยทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น สรรพชีวิตทั้งมวล และสิ่งแวดล้อม และเมื่อบุคคลผู้นั้นลงมือกระทำการใดๆ เขาก็จะกระทำอยู่บนพื้นฐานของการไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ทุกคนและทุกสิ่งเหล่านั้น

เมื่อราวต้นปีที่ผ่านมา คณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ได้เผยแพร่ผลการวิจัยในวารสารการแพทย์บริติช เมดิคัล มีเนื้อหาสำคัญสรุปได้ว่า จากการศึกษาพฤติกรรมกลุ่มตัวอย่างกว่า 4,700 คน เป็นเวลา 20 ปี พบว่า “ความสุข” สามารถติดต่อแพร่จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งได้ ด้วยการได้รับทราบเรื่องราวและพบเห็นบุคคลที่มีความสุข และเมื่อบุคคลหนึ่งได้เข้าไปอยู่ในเครือข่ายแห่งความสุขแล้ว เขาก็จะทำให้เพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง และคนใกล้ชิดมีโอกาสมากขึ้นที่จะมีความสุขเพิ่มขึ้นไปด้วย เพราะภาวะทางอารมณ์ของคนเราไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวเราเพียงคนเดียว แต่ยังเกี่ยวพันกับการกระทำและประสบการณ์ของผู้อื่นด้วย ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลที่เราเกี่ยวข้องด้วยโดยตรงหรือไม่ได้รู้จักเป็นการส่วนตัวก็ตาม ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า ความสุขเป็นโรคติดต่ออย่างหนึ่ง

ด้วยนัยเดียวกันนี้ “หัวใจของความเป็นมนุษย์” ก็น่าจะเป็นโรคติดต่อได้เช่นกัน และเรื่องราวที่ดีที่สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ได้รวบรวมมาไว้ในหนังสือเล่มนี้ รวมถึงอีกหลายเรื่องราวที่รวบรวมไว้ในธนาคารเรื่องราวที่ดีแห่งชาติ ก็น่าจะช่วยทำให้ “หัวใจของความเป็นมนุษย์” ติดต่อแพร่ขยายไปยังคนไทยทุกคนได้อย่างกว้างขวาง และเมื่อนั้นก็คงจะกล่าวได้เต็มปากเต็มคำว่า “สังคมไทยคือสังคมแห่งสุขภาวะ”

นพ.มงคล ณ สงขลา

ประธานคณะกรรมการบริหารยุทธศาสตร์
การสร้างสังคมสุขภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์

คำนำ

การเปลี่ยนแปลง - วลียอดฮิตแห่งปี 2551
แท้จริงแล้วการเปลี่ยนแปลงคือสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาแห่งการดำรงอยู่ของมนุษยชาติ ภายใต้นามที่อาจเรียกได้ว่า **“การพัฒนา”**
นับแต่ที่มีการพัฒนาเกิดขึ้น วิถีชีวิตของมนุษย์ยิ่งออกห่างจาก **“ธรรมชาติ”** อันเป็นต้นกำเนิดของชีวิตและวัฒนธรรมมากขึ้นทุกที จนทำให้ **“ธรรมชาติแห่งหัวใจของความเป็นมนุษย์”** เริ่มเปลี่ยนแปลงไป

.....
ธรรมชาติแห่งความเคารพและเกรงกลัวในปรากฏการณ์ธรรมชาติ
เปลี่ยนไปเป็นความมั่นใจและความอหังการที่จะเข้าควบคุมธรรมชาติ
ธรรมชาติแห่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือแบ่งปันระหว่าง
เพื่อนมนุษย์ เปลี่ยนไปเป็นการค้ากำไรและเอาใจเอาเปรียบ
ธรรมชาติแห่งการดำรงอยู่ด้วยความเรียบง่าย เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์
พึ่งพิงและต่างตอบแทนกับธรรมชาติ เปลี่ยนไปเป็นการผลิตด้วยเทคโนโลยี
ทันสมัยที่คำนึงถึงปริมาณมากกว่าคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและสรรพชีวิต
ธรรมชาติแห่งการมองเห็นความงามของภูเขา ป่าไม้ ลำธาร ท้องฟ้า
ขลุ่ย ในฐานะของทรัพยากรเพื่อส่วนรวม เปลี่ยนไปเป็นการครอบครองและ
ตีมูลค่าในรูปของตัวเงิน

.....
ท้ายที่สุดแล้ว ความเปลี่ยนแปลงที่มีเศรษฐกิจและเงินเป็นตัวตั้ง
กลับนำสังคมมนุษย์ไปสู่ผลกระทบมากมาย

ป่าไม้ที่ลดลง มลพิษที่เพิ่มขึ้น ภัยธรรมชาติที่รุนแรง การขาดแคลน
อาหารและแหล่งน้ำ

ความล้มสลายของชุมชน ความเจ็บป่วย ความเหลื่อมล้ำทางสังคม
หนี้สินท่วมหัว ฯลฯ

มนุษย์ทุกคนล้วนได้รับผลกระทบนี้ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง
เพราะตระหนักถึงผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย ทั้งปวง
จึงมีผู้คนกลุ่มเล็กๆ หลากหลายกลุ่ม ได้เริ่มต้นการเปลี่ยนแปลง
อีกครั้ง บนแนวทางของการกลับคืนสู่ธรรมชาติให้มากที่สุด

เช่นเดียวกับผู้คนจากทุกภาคส่วนในสังคมไทยที่มีส่วนร่วมในการร่าง
“พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550” เพื่อมุ่งหวังให้เป็นกฎหมายที่เป็น
เครื่องมือ กลไกในการเชื่อมประสานและขับเคลื่อนสังคมไทยไปสู่ “สังคมสุขภาวะ”

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ได้ดำเนิน “โครงการ
ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การสร้างสังคมสุขภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์”
ขึ้น โดยเล็งเห็นว่า สังคมสุขภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์นั้นต้องอาศัย
การพัฒนาประเทศอย่างสมดุล ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไป ภายใต้
บริบทของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมจาก
กัลยาณมิตรทุกภาคส่วนในสังคม เข้ามาร่วมขับเคลื่อนด้วยหัวใจของความเป็น
มนุษย์เป็นพื้นฐาน

ด้วยยุทธศาสตร์ของโครงการ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้
ร่วมกัน พัฒนาระบบการสร้างและจัดการความรู้ที่เน้นในทางสร้างสรรค์
สิ่งดีงามให้เกิดขึ้น โดยผ่านกระบวนการสื่อสารทางสังคมและนำไปสู่ค่านิยมใหม่
ของสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดนโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่สังคม
สุขภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์

.....

จากผู้พยายามควบคุมธรรมชาติ จึงเปลี่ยนมาเป็นผู้เรียนรู้ เข้าใจ
และยอมรับในความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ

จากผู้ชาย จึงเปลี่ยนมาเป็นผู้ให้

จากมุ่งค้ากำไรสูงสุด จึงเปลี่ยนมาเป็นการพึ่งพานรากฐานของ
ความหวังใยต่อชีวิตและสังคม

จากที่เคยทำงานเพื่อเงินและการถือตัวไปสู่สถานภาพที่ (คิดว่า) สูงขึ้น
จึงเปลี่ยนมาเป็นที่สนใจต่อเพื่อนมนุษย์และผู้ด้อยโอกาสในสังคม เคารพกัน
ในฐานะเพื่อนมนุษย์

.....

เมื่อการเปลี่ยนแปลงนำพาผู้คนให้คืนกลับมาสู่การเป็น “มนุษย์ที่มี
หัวใจของความเป็นมนุษย์” อีกครั้ง “เรื่องราวที่ดี” มากมายที่กระจายตัวเกิดขึ้น
ณ มุมเล็กมุมน้อย ทั่วไทย ทั่วโลก จึงเริ่มปรากฏขึ้น

เรื่องราวที่ดีที่ส่วนหนึ่งจะนำมาเก็บไว้ใน “ธนาคารข้อมูลเรื่องราว
ดีดีแห่งชาติ” ซึ่งจะเป็นฐานข้อมูลเพื่อประโยชน์ของสาธารณะเพื่อให้เกิดการ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในวงกว้าง เป็นการสร้างเสริมกำลังใจให้แก่ผู้คนที่มุ่งมั่น
ในการสร้าง “สังคมที่ต้องการ” และที่สำคัญ เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้คนอีก
กลุ่มหนึ่งที่กำลังมุ่งมั่นในสิ่งเดียวกัน

เมื่ออ่าน “เรื่องราวที่ดี” ในหนังสือเล่มนี้จบลง คุณอาจค้นพบว่า...

ท้ายที่สุดแล้ว สุดท้ายของการเปลี่ยนแปลง จะนำพาผู้คนกลับคืนสู่
ธรรมชาติ

สู่การมองเห็นคุณค่าของทุกสรรพสิ่งด้วยหัวใจ

อันเป็นหัวใจที่แท้จริงของความเป็นมนุษย์

และเป็นความหมายที่แท้จริงของการพัฒนา

นพ.อำพล จินดาวัฒนะ
เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

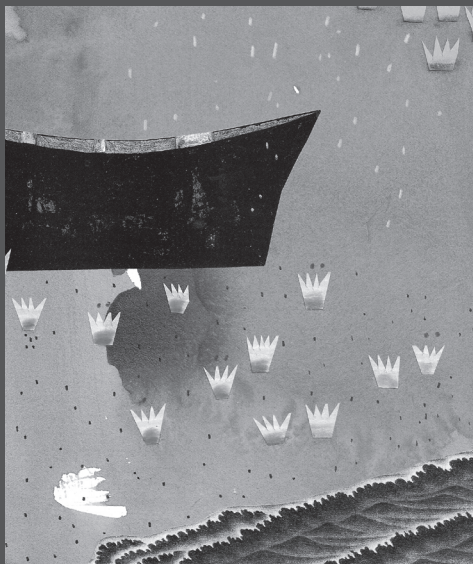
สารบัญ

บทที่ 1	15
บทที่ 2	18
บทที่ 3	25
บทที่ 4	34
บทที่ 5	49
บทที่ 6	55

“...เงินทองเป็นมายา ข้าวปลาเป็นของจริง...”¹

ม.จ.สิทธิพร กฤดากร
บิดาแห่งการเกษตรแผนใหม่

¹จาก www.sulak-siwaraksa.org ในบทความเรื่อง Poverty & Development ระบุว่า ม.จ.สิทธิพร กฤดากร ได้กล่าวประโยคนี้ กับ อ.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ซึ่ง ขณะนั้น ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ข้อความเต็มจากบทความคือ “...หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร ซึ่งถือกันว่าเป็นบิดาแห่งการเกษตรสมัยใหม่ของสังคมไทย ก็เคยรับสั่งกับ นายป๋วย อึ้งภากรณ์ ในสมัยที่ท่านผู้นั้นเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยว่า “เงินทองเป็นมายา ข้าวปลาคือของจริง คุณป๋วยรับรองพระอมตะวาจาข้อนี้อย่างไม่เป็นที่กังขา...”

1

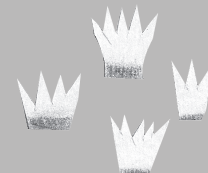
“ ■ ■ ■ ท้องฟ้าสีฟ้า ไร้เมฆ ดวงอาทิตย์สาดแดดไปทั่ว จาก
เทือกเขาที่เห็นเพียงเงาเล็กๆ ที่ด้านนั้น ผ่านท้องนาเขียวขจี ป่าไร่ เรื่อยไป
ตามลำคลองชลประทานที่ไหลออกทะเล แสงอาทิตย์ไม่เคยล้าเอียง แจกจ่าย
อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ตลอดทั้งแผ่นดิน และแผ่นฟ้าที่กว้างใหญ่ไร้
ขอบเขต

ร่างเล็กๆ ในทุ่งนาที่ฝนน้ำเข้าจนปรึ่ม ก้มๆ เงยๆ บักดำกล้าเป็น
แถวแนวด้วยความชำนาญ ทั้งเร็วและแม่นยำ รวากับไม่สะทกสะท้านต่อ
ความร้อนจากแดดแรง

ชั่วนาตาปีก็เป็นอย่างนี้

ชีวิตชาวนาก็เป็นเช่นนี้

ห้องทำงานของชาวนา กว้างใหญ่สุดสายตา ร้อนด้วยแดด เย็น
ด้วยลม คุ่มน้ำให้ข้าวพอกิน อิ่มเอมเมื่อข้าวเติบโต นาจะแล้ง น้ำจะท่วม
ปุ๋ยจะแพง หรือราคาข้าวจะเป็นอย่างไร ก็สุดแล้วแต่ผู้กำหนด ซึ่งชาวนา
ไม่เคยล่วงรู้ว่าเขาคอนั้นคือใคร ชาวนาไม่เคยสนใจจะถามหาตัวตนของ
คนผู้นั้นด้วยซ้ำ ได้แต่มุ่งหน้าปลูกข้าว และหาความสุขเล็กๆ น้อยๆ ตาม
วิถีคนยาก

หลายทศวรรษที่ผ่านมา นับจากการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ข้าวกลายเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญต่อประเทศไทยและประเทศคู่ค้า จากที่ปลูกข้าวไว้เพื่อบริโภคเอง รัฐส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้นเร้า ให้เกษตรกรผลิตข้าวให้มากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อเป็นสินค้าส่งออกนำรายได้เข้าสู่ประเทศ เมื่อชาวนาไม่อาจเพิ่มผลผลิตได้มากเพียงพอกับความต้องการซื้อ รัฐก็นำเข้าวิทยาการจากตะวันตกเพื่อช่วยเพิ่มผลผลิต

เพียงแค่นี้ก็สิบปี นาตาก็กลายเป็นนาหว่าน วัควายกลายเป็นรถไถ ปุ๋ยชีวัวแลกกับฟางข้าวในนา กลายเป็นปุ๋ยเคมีกระสอบพะพันกว่าบาท สารเคมี ยาฆ่าหญ้า ฮอร์โมน ลิตรละหลายร้อยบาท กลายเป็นเรื่องปกติ พันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่เคยมีหลายหมื่นชนิด ค่อยๆ สาบสูญไป เพราะถูกส่งเสริมให้ปลูกพันธุ์ข้าวแบบใหม่ ที่ให้ผลผลิตมากกว่า โดยมีข้อแม้ว่าต้องใส่ปุ๋ยยาไม่ให้ขาด

เพียงแค่นี้ก็สิบปี พื้นดินที่เคยอุดมด้วยแร่ธาตุก็กลายเป็นดินแข็งๆ ปราศจากธาตุอาหาร ในน้ำที่เคยมีปลาหลากชนิด ก็เต็มไปด้วยสารเคมี ปริมาณคนป่วยด้วยโรคมะเร็งเพิ่มสูงขึ้นในทุกสังคมประเทศ ทว่าน้อยคนนักจะเชื่อว่า โรคร้ายนี้มีสาเหตุมาจากอาหารที่ตนรับประทานอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน น้อยคนยิ่งกว่า ที่จะให้ความสำคัญกับอาหารในแต่ละมื้อ

เพียงแค่นี้ก็สิบปี ชาวนาเป็นอาชีพที่แทบจะไร้ผู้สืบทอด คนรุ่นใหม่ไม่มีใครอยากทำนา บ้างขายนามรดกปุ๋ยดาตายทันทีที่ได้รับ คนกินข้าวเองก็ไม่เคยสนใจว่าใครปลูก ไม่สนใจว่าข้าวที่ตนเองกินคือข้าวพันธุ์อะไร อุดมด้วยสารอาหารหรือสารเคมีมากกว่ากัน

ข้าว อาหารหลักของคนไทยและอีกหลายประเทศในโลกมีราคาสูงยิ่ง เมื่อหลุดจากมือชาวนาไป และราคาจะเพิ่มอีกหลายเท่าตัวเมื่อไปสู่

มือผู้บริโภค ทว่า ชาวนาผู้ผลิตที่เหนื่อยยากตรากตรำชั่วนาตาปี กลับได้รับค่าตอบแทนเพียงน้อยนิด แม้ทุกวันนี้ ปริมาณข้าวเพื่อการบริโภคภายในประเทศและเพื่อการส่งออกยังปรากฏตัวเลขปีละหลายสิบล้านตัน ทั้งเมื่อออกจากเมือง ก็ยังพบเห็นนาข้าวเขียวขจีได้ทั่วไป

ทว่า ความเป็นจริงของประเทศวันนี้ก็คือ วิถีชีวิตชาวนาที่พึ่งพาตัวเองได้ ล่มสลายไปแล้ว ผู้มีอำนาจกำหนดราคาผลผลิตเป็นผู้กำหนดชีวิตชาวนา ขณะที่ชาวนาหลายล้านคนมีหนี้สินมูลค่ารวมกันหลายหมื่นล้านบาท และต้องทำนาในที่ดินของคนอื่น

หากคนส่วนใหญ่คิดว่า นี่คือนโยบายที่ชาวนาจำต้องยอมรับโดยขาดความเห็นใจและขาดการร่วมกันคิดวิธีแก้ไข สังคมไทยก็ย่ำบนฐานที่ผู้ร่อนและคงมีอนาคตไม่ยั่งยืนนัก บางทีการดิ้นรนต่อสู้เพื่อความ เป็นธรรมและชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ใช่สิ่งที่ได้จากการร้องขอ หากเกิดขึ้นจากความขัดแย้งที่แยกแยะสิ่งที่ถูกและผิด เป็นเบื้องต้น รวมทั้งความเชื่อมั่นที่เกิดจาก คิดไตร่ตรองจากชีวิตจริงของชาวนา ซึ่งมุ่งมองนักธุรกิจและ “คนนอก” ที่สนใจ ได้มองเห็นความจริงทั้งด้านที่เป็นปัญหาและด้านที่เป็นศักยภาพของชาวนา

“กลุ่มนาวิไล” และ “กลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรเมืองเพชร” คือเรื่องราวของกลุ่มบุคคลที่มีความพยายาม หวนคืนสู่การผลิตแบบธรรมชาติและวิถีชีวิตของชาวนาที่เต็มไปด้วยเสรีภาพ และพึ่งตนเองได้ วิถีที่เป็นแรงบันดาลใจและภูมิใจร่วมกันต่อกระแสทุนนิยม-บริโภคนิยม ที่ไหลบ่า กัดเซาะทำลายวิถีชีวิตชาวนาไทย

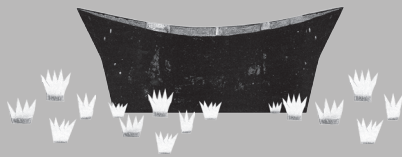
เพราะแม้ชีวิตชาวนานั้นลำบาก แต่ไม่จริงหรือกว่า ชีวิตชาวนาจะไม่มีทางออก และไม่อาจล้มตา อ้าปาก ถ้าเราเห็นปัญหาหลักในระบบเพื่อพาให้ชาวนาพ้นจากกับดัก

2

ปี 2543 มีข่าวใหญ่ข่าวหนึ่งปรากฏตามหน้าหนังสือพิมพ์หลายฉบับ โดยเป็นเรื่องของนักธุรกิจหนุ่มทายาทเจ้าของโรงแรม ละทิ้งกองมรดกและกิจการของครอบครัว เพื่อไปใช้ชีวิตเป็นชาวนาปลูกข้าวกินเอง ข่าวนี้ได้รับความสนใจจากสื่ออย่างต่อเนื่อง เนื่องจากชายหนุ่มผู้ตัดสินใจเปลี่ยนวิถีชีวิตตนเองนั้น เป็นถึงทายาทของนักธุรกิจใหญ่ ผู้ดูแลธุรกิจในเครือมูลค่านับพันล้านบาท

เขาผู้นั้นคือ “วิไล เตชะไพบูลย์” ทายาทคนที่สามของอุรธรณ์ เตชะไพบูลย์ เจ้าของโรงแรมริเจนท์ชะอำ และเป็นหลานของอุเทน เตชะไพบูลย์ อดีตผู้ก่อตั้งธนาคารศรีนคร และผู้ให้กำเนิดเครือข่ายธุรกิจของตระกูลเตชะไพบูลย์อีกนับสิบบริษัท

วิไลจบการศึกษาจากคณะบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี 2531 จากนั้นก็เริ่มทำธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวของครอบครัว รวมทั้งการพัฒนาที่ดิน ทำรีสอร์ทชายมาโดยตลอด ขณะทำงาน

วิไลมีโอกาสตระเวนไปตามชนบทกับคณะของอาจารย์เสน่ห์ จามริก (ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ) ได้สัมผัสชีวิตเกษตรกรไทย ได้รู้ได้เห็นสภาพชีวิตและปัญหาของชาวนาไทย ที่ต้องตกอยู่ในวังวนของหนี้สิน อันเนื่องมาจากเดินไปตามแนวทางเกษตรเพื่อการค้า รวมทั้งยังได้ซึมซับความเป็นอยู่แบบชาวนาไทยที่เรียบง่าย เป็นนายของตัวเอง มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ

ความสนใจในวิถีเกษตร ทำให้วิไลร่วมกับวิลาศ พี่ชาย เปิด “หมู่บ้านธรรมชาติ” เป็นเวทีให้ชนหลายหมู่เหล่าใน จังหวัดเพชรบุรี อาทิ ชาวไทยทรงดำ, กะเหรี่ยง-กะเหรี่ยง, ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน, ศิลปินเพื่อชีวิต, เครือข่ายองค์กรเอ็นจีโอต่างๆ มาใช้ลานและเวทีของหมู่บ้านธรรมชาติแสดงวิถีชีวิตและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างหลากหลาย นอกจากนั้น วิไลยังใช้พื้นที่ 10 ไร่ ช้างโรงแรมริเจนท์ชะอำ แบ่งเป็นแปลงทดลองปลูกข้าว 3 ไร่ และไร่สวนอีก 7 ไร่ ทำการเกษตรด้วยวิถีธรรมชาติ ไม่พึ่งพาสารเคมี โดยเขาลงมือปลูกข้าวทำนาหว่านไถด้วยตนเอง

คำถาม ความพึงพอใจ และความปรารถนาในวิถีเกษตร ได้ถูกส่งสมมาเป็นลำดับ จนกระทั่งต้นปี 2543 ขณะอยู่ในตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ บริษัท รีเจนท์ยีนิงพัฒนา วิไลได้ลาออกจากการทำงานประจำ มาซื้อที่จำนวน 11 ไร่ ที่บ้านทุ่งพร้าว อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อใช้ชีวิตชาวนาเต็มตัว

วิไล เตชะไพบูลย์

วิไลต์เริ่มต้นด้วยการแบ่งพื้นที่ 11 ไร่ เพื่อทำนา 3 ไร่ (ซื้อเพิ่มเพื่อทำนาอีก 5 ไร่ในเวลาต่อมา) โดยลงมือทำนาด้วยตัวเองทุกขั้นตอน ปลูกข้าวโดยไม่ใช้สารเคมี เลี้ยงไก่ ปลา วัว รวมทั้งปลูกพืชผักและสมุนไพรเพื่อใช้เอง โดยเน้นเรื่องความพอเพียงแก่การดำรงชีพ

กลางปี 2544 วิไลต์ เป็นแกนนำสำคัญในการจัดตั้ง “กลุ่มเพื่อนชาวนา” โดยชักชวนชาวนาในพื้นที่รวมตัวกันเพื่อพูดคุยหาทางแก้ไข ปัญหาหนี้สิน โดยอาศัยเงื่อนไขจาก พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร

จากกลุ่มเพื่อนชาวนาเพียงไม่กี่สิบคน ในเวลาต่อมาจำนวนสมาชิกได้ขยายใหญ่ขึ้นและเปลี่ยนชื่อ เป็นกลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรเมืองเพชร โดยที่สามารถรวบรวมชาวนาชาวนาใน จังหวัดเพชรบุรีเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มฯ ได้หลายพันคน

ชื่อของวิไลต์เป็นข่าวอีกครั้ง เมื่อเขานำเครือข่ายเข้าร่วมชุมนุมกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เพื่อขับไล่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ให้พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ก่อนที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) จะเข้ายึดอำนาจ เสมือนต้นข้าว ที่เติบโตอย่างช้าๆ และเงียบเชียบ ตามครรลองแห่งดินฟ้า อากาศ

การทำนาของวิไลต์ เตชะไพบูลย์ในวันนี้ เติบโตขึ้นในนามของ “กลุ่มนาวิไลต์” ซึ่งทำนาด้วยวิถีธรรมชาติ ปลอดภัยและมีรวมทั้งยังใช้วิธีการแบบดั้งเดิมหลายอย่างในขั้นตอนของการทำนา ตลอดจนการได้มาซึ่งเมล็ดข้าว ขณะเดียวกันก็ ประสานกับกลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรเมืองเพชร เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในการจัดการหนี้สิน และฟื้นฟูวิถีชาวนาให้กลับคืนมา

สุสวา แสงมณีฉาย

น้อย - สุรพล แสงมณีฉาย หนึ่งในทีมงานของนาวิไลต์ที่ดูแลเรื่องข้อมูลและการประสานงานเล่าว่า เขาได้รู้จักกับวิไลต์ตั้งแต่ปี 2543 จากการแนะนำของพี่ชาย และในปี 2544 ก็ได้เข้ามาร่วมเรียนรู้การทำงานในคณะทำงานแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรตาม พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ.2544

“...งานที่ทำตอนนี้มันแยกออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งคือที่นาวิไลต์จะมีอยู่ 7-8 คน รวมทั้งตัวพี่วิไลต์ด้วย อีกส่วนคือเป็นผู้ประสานงานกลุ่มฟื้นฟูเกษตรกร ซึ่งตรงนี้เป็นภารกิจขับเคลื่อนของเกษตรกรที่จะแก้ไขปัญหาหนี้สินโดยที่ว่า กลุ่มของเราก็เข้าไปช่วยประสานในส่วนที่ว่าพอจะช่วยเหลือได้ ความรู้ต่างๆ ที่เราพอจะให้...คือตอนแรกมันเริ่มจากกลุ่มเพื่อนชาวนาก็คือผมติดตามพี่เล็ก (วิไลต์) กับพี่โจ (กิจ ผ่องภักต์-ประธานกลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรเมืองเพชร) ผู้ที่นำกฎหมายตัวนี้มาเผยแพร่ให้ชาวบ้านรับรู้ พอชาวบ้านรวมตัวกันได้บ๊ีบ ผมก็ถอยออกมา เพราะว่าปัญหาเกิดที่เขา

คือเขาเป็นไซไม่สบาย เขาต้องรักษาต้อง
กินยาด้วยตัวเอง เราจะไปกินยาแทนเขา
ไม่ได้ เขาต้องกล้าเคลื่อนด้วยตัวเอง ต้อง
ยืนด้วยตัวเอง ไม่ใช่มาหวังว่าเราจะเป็น
ผู้นำได้ตลอด...ตอนที่เริ่มถอยออกมาคือ
เขาก็เริ่มขยายได้แล้ว คือประมาณปี 46...
ตอนนี้เราไม่ได้เข้าไปมีบทบาทอะไรแล้ว
แต่ก็ยังมีการประสานงาน ปรึกษาหารือ
กันอยู่บ้าง...”

นับจากที่เริ่มแยกตัวออกมา
กลุ่มนาวิไลก็เริ่มทำงาน ซึ่งสรุป
กล่าวว่า เปรียบเหมือนกับการตั้งไข่
ทั้งการบริหารจัดการต่างๆ ยังต้องใช้เวลา
เนื่องจากระบบของที่นี่ไม่ใช่ระบบบริษัท แต่จะอยู่กับแบบพี่น้อง มีเป้าหมาย
แต่ไม่มีคำสั่ง ทุกคนต้องจัดการออกแบบวางแผนงานของตัวเอง โดยมี
งานหลักคือการผลิตข้าวปลอดสาร โดยใช้ข้าวพันธุ์พื้นบ้านทั้งหมด
นอกจากนี้ก็ยังปลูกผักปลอดสาร และผลไม้ตามฤดูกาลบางชนิด

กลางปี 2547 กลุ่มนาวิไลได้เปิดร้านขายผลผลิตของกลุ่มขึ้นที่
ตัวอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ทว่าหลังจากดำเนินการมาได้ระยะหนึ่ง
ก็ต้องปิดตัวไป เนื่องจากความต้องการของคนในพื้นที่ไม่ตอบรับกับสินค้า

“...ประมาณปี 47 เราก็เริ่มจะขายของกันแล้วละ พี่วิไลก็เคยคิด
จะทำในลักษณะสหกรณ์ แต่มั่นยาก ก็เลยเอาเป็นห้างหุ้นส่วนไปจดทะเบียน
แล้วก็ทำ...พอจะขายของ เราก็มาคิดกันว่าทำอะไรขาย เรามีอะไรอยู่ในไร่
ก็มีข้าว ในหมู่สมาชิกจะหาอะไรมาขาย ก็มีน้ำผึ้ง...เริ่มต้นก็มีข้าว น้ำผึ้ง

แล้วก็น้ำตาลโดนดบ้านเรา ก็เริ่มต้นขาย เพราะพี่วิไลมองถึงอนาคตว่า
คนในนาวิไลต้องอยู่รอด ครอบครัวของคนในนาวิไลต้องอยู่ได้...ร้านแรก
นั้นเป็นห้องกระจกเล็กๆ ในซอยขนมหม้อแกงแม่บุญล้น แต่ด้วยสภาพ
ของคนในพื้นที่ ที่ไม่ตอบรับกับสินค้าปลอดสารก็เลยต้องยุบตัวไป ก็เลิก
ไปตอน มิถุนายน 50...”

ปลายปี 2550 ที่ผ่านมา กลุ่มนาวิไลได้เปิดตัวร้านนาวิไลแห่งใหม่
ที่อาคารรีเจนท์เฮาส์ ถนนราชดำริ ย่านใจกลางกรุง โดยมีสินค้าหลักคือ
ข้าวพันธุ์พื้นบ้าน พืชผักปลอดสาร และผลไม้ตามฤดูกาล ร่วมกับสินค้า
ในเครือข่ายกรีนเน็ต

“...อย่างข้าว ปีหนึ่งเราก็ปลูกหนเดียว แล้วเราก็เน้นในเรื่องของ
เครือข่ายด้วย เราทำงานร่วมกับกรีนเน็ต และเครือข่ายอื่นๆ อีกมากมาย
เหมือนกับว่า...เราจะทำรูปแบบรวมทั้งหมด อย่างเราผลิตอะไรได้เราก็
ผลิตส่ง อะไรที่เราผลิตไม่ได้ เราก็เชื่อมต่อกับพันธมิตรอื่นๆ อย่างข้าว
หอมมะลิเราปลูกไม่ได้อยู่แล้ว แต่อย่างกรีนเน็ตเขามี ก็เชื่อมกันมา
อย่างยา อภัยภูเบศรเขาทำอยู่แล้ว ก็เชื่อมมา...”

ในพื้นที่ทำนา 8 ไร่ของนาวิไล ประกอบด้วยข้าวพันธุ์พื้นเมือง
หลายชนิด ส่วนใหญ่เป็นข้าวนาปี มีเพียงบางปีที่ปลูกข้าวนาปรัง ซึ่งทั้งนี้
ทั้งนั้นก็พิจารณาตามความเหมาะสม ข้าวพันธุ์พื้นเมืองที่นาวิไลปลูก
ไม่ได้มีเป้าหมายเพียงแค่บริโภคในกลุ่มหรือเพื่อขายเท่านั้น แต่ยังมีเป้าหมาย
เพื่อขยายพันธุ์ และส่งต่อให้เกษตรกรที่สนใจและมีความพร้อมได้ปลูก
อีกด้วย

“...ตอนที่ปลูกอยู่ นาปรังเราปลูกไว้พันธุ์เดียวคือหอมดิน แต่ถ้า
นาปีเราปลูก กันตรัง นางพญา บายศรี ปีนี้เริ่มปลูกใหม่ก็เพิ่ม เลาช่วญ
ไปอีกตัว...คือการปลูกในแต่ละปีก็แล้วแต่ความเหมาะสม ถ้าจะทำนาปรัง

เราก็มานั่งคุยว่า เอ้า...ทำมัย ถ้าทำก็ทำ ถ้าไม่ทำก็พักหน้าดินไว้ก่อน แต่อนาคตอีกเยอะ เพราะเราต้องมาดูแลในเรื่องการรักษาพันธุ์ข้าว นี้ก็เป็น ไปอีกตัว...คือการปลูกในแต่ละปีก็แล้วแต่ความเหมาะสม ถ้าจะทำนาปรังเราก็มานั่งคุยว่า เอ้า...ทำมัย ถ้าทำก็ทำ ถ้าไม่ทำก็พักหน้าดินไว้ก่อน แต่อนาคตอีกเยอะ เพราะเราต้องมาดูแลในเรื่องการรักษาพันธุ์ข้าว นี้ก็เป็น งานตัวใหม่ที่ผมได้มา คือการดูแลพันธุ์ข้าว ก็ยากพอสมควร... ตรงนี้ก็เหมือนกับว่า เมื่อไว้ถึงอนาคต เมื่อองค์กรของเราคือนาวัลิตอยู่ได้แล้ว เรามีความรู้เรื่องนี้แล้ว เราก็จะนำความรู้เรื่องนี้ไปขยายให้กลุ่มพื้นที่เกษตรกรเมืองเพชรฯ ถ้าเราขอให้เขาไปเองหรือรอให้ภาครัฐมา มันก็ลำบาก..."

พันธุ์ข้าวที่มีอยู่ในท้องตลาดในปัจจุบัน แม้จะได้ผลผลิตสูงและเป็นที่ต้องการของตลาด แต่ก็จำเป็นต้องได้รับสารเคมีเพื่อเร่งการเติบโตในปริมาณมาก ขณะที่ราคาปุ๋ยยาถูกผูกติดอยู่กับกลไกการตลาด ต้นทุนการผลิตจึงสูงขึ้นทุกปี ขณะที่ผลตอบแทนกลับไม่คุ้มค่า

ทว่า พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ซึ่งในประเทศไทยเคยมีมากมายหลายหมื่นสายพันธุ์ กลับสูญหายไปอย่างรวดเร็วหลังการ “ปฏิวัติเขียว” หลังสงครามโลกครั้งที่สอง เนื่องจากสังคมไทยถูกกระตุ้นให้บริโภคพันธุ์ข้าวที่ได้รับการส่งเสริมติดต่อกันมานานหลายทศวรรษ

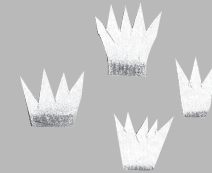
พันธุ์ข้าวพื้นเมือง มีจุดเด่นที่ไม่ต้องการปุ๋ยยา แข็งแรง ด้านทานโรคได้ดี บางชนิดมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น เช่น สีของเมล็ด กลิ่น และรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์

ปัจจุบัน มีหลายองค์กรที่พยายามฟื้นฟูให้พันธุ์ข้าวพื้นเมืองกลับมาสู่สังคมไทย ภายใต้บริบทแห่งความถดถอยของภาวะทุนนิยม และ นาวัลิตก็เป็นอีกองค์กรหนึ่งที่กำลังเริ่มต้นดำเนินการในเรื่องนี้

3

ในสมัยก่อน การทำนาของสังคมไทย จะทำนาดำ คือการเพาะเมล็ดข้าวจนงอกเป็นต้นกล้า จากนั้นจึงจะถอนกล้าไปปักดำ ซึ่งวิธีนี้จะทำให้ข้าวมีระยะห่างในแต่ละกออย่างเหมาะสม ข้าวสามารถรับอาหารและน้ำได้เพียงพอ เจริญเติบโตได้ดี ไม่มีวัชพืชรบกวน และแทบไม่จำเป็นต้องใส่ปุ๋ยเลย ทว่า วิธีนี้จำเป็นต้องใช้แรงงานและเวลาในขั้นตอนถอนกล้าและการปักดำ รวมทั้งในขั้นตอนการเก็บเกี่ยว จำเป็นต้องใช้แรงงานจำนวนมาก ดังที่ในสมัยก่อนนิยมเรียกกันว่า ลงแขก หรือเอาแรง ซึ่งเป็นประเพณีการพึ่งพากันด้านแรงงานในหมู่ชาวนา

ทว่า การทำนาในปัจจุบัน นิยมทำนาหว่านเป็นหลัก เนื่องจากสะดวกและรวดเร็วกว่า เพียงหว่านข้าวลงในนา ให้ข้าวงอก จากนั้นก็ใช้ปริมาณปุ๋ย ฮอร์โมน และสารเคมีเป็นตัวเร่งให้ข้าวเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว วิธีนี้จะได้ข้าวในปริมาณมาก และใช้แรงงานน้อยกว่าวิธีแรกมาก ทว่า การทำนาหว่านต้องใช้เมล็ดพันธุ์ปริมาณมากกว่า อีกทั้งเมื่อข้าวออกก็จะขึ้นหนาแน่น จนไม่สามารถรับอาหารได้เต็มที่ จึงจำเป็นต้องใส่ปุ๋ยในปริมาณที่มากเพียงพอ ส่วนในขั้นตอนการเก็บเกี่ยว ปัจจุบันนิยมใช้รถเกี่ยวข้าวขนาดใหญ่ ซึ่งจะเกี่ยวรวมไปหมดทั้งข้าวและทั้งวัชพืช

ความแตกต่างของทั้งสองวิธีการฉีกห่างออกจากกัน ในยุคที่เรียกว่า การปฏิวัติเขียว นั่นคือการส่งเสริมให้ปลูกข้าวเพื่อการค้า มุ่งเน้นที่ปริมาณมากกว่าคุณภาพ จากการทำนาเพียงปีละครั้ง ก็เปลี่ยนเป็นสองครั้งหากมีน้ำเพียงพอ การเข้ามาของเทคโนโลยีทำให้การทำนาสะดวกสบายมากขึ้น การเอาแรงช่วยกันเปลี่ยนเป็นการรับจ้างไปตามยุคสมัย

ในปัจจุบัน การทำนาในหลายพื้นที่มีสภาพเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง ผู้ลงทุนสามารถจ้างได้ทุกขั้นตอนของการทำนา ทั้งไถ หว่านข้าว ฉีดยา หว่านปุ๋ย เกี่ยวข้าว และขนส่ง

ความสะดวกสบายเหล่านี้ มีราคาที่ต้องจ่ายคือ

หนึ่ง เงินลงทุนที่แปรผันไปตามสภาวะเศรษฐกิจ ค่าแรง ค่าน้ำมัน ค่าปุ๋ย ค่ายา ที่ไม่เคยลดลง มีแต่จะเพิ่มขึ้น

สอง ความเสื่อมทรุดของดิน เนื่องมาจากการทำนาปีละหลายครั้งโดยไม่มีกรพักดิน อีกทั้งสารเคมีมากมายทำให้ดินเสื่อมสภาพ

สาม สารเคมีสะสมในเมล็ดข้าว และส่งต่อไปสะสมในร่างกายของผู้บริโภค

ชาวนาส่วนใหญ่ไม่เคยสนใจราคาที่ต้องจ่าย หากแม้บางคนจะตระหนักรู้ แต่ก็ไม่สามารถเลือกหนทางอื่นได้ด้วยปัจจัยแวดล้อมนานัปการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาระเรื่องหนี้สิน

ทว่า ชาวนาบางคนไม่ใช่ ทั้งยังมีสำนึกเต็มเปี่ยมต่อการทำนาแบบธรรมชาติ โดยไม่ต้องอ่านหนังสือ หรือเข้าอบรมจากที่แห่งใด

ดอกบัว รอดสวัสดิ์ ชาวนา แต่กำเนิดแห่งบ้านหนองเกตุ ตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ทำนาแบบปลอดสารเคมีมาตลอดชีวิต แม้จะยากลำบากแค่ไหน ก็ไม่เคยคิดจะเปลี่ยนไปทำนาหวาน หรือเพิ่มผลผลิตด้วยเทคโนโลยีแต่อย่างใด

ดอกบัว รอดสวัสดิ์

ในวัย 62 ปี ดอกบัว หรือที่ใครๆ เรียกว่า “ลุงบัว” ยังคงแข็งแรง เกี้ยวพญาเลี้ยงวัว ลงแปลงปลูกผักทุกวัน เป็นทั้งที่ปรึกษา และเป็นคนทำงานหลักคนหนึ่งของกลุ่มนาวิไล

ลุงบัว เป็นชาวนาธรรมดาๆ คนหนึ่ง เกิดในครอบครัวชาวนา และช่วยพ่อแม่ทำนามาตั้งแต่อายุ 14 ปี เมื่อแต่งงานมีครอบครัว ลุงบัวยังต้องทำนาเองด้วยตัวคนเดียว เนื่องจากภรรยามีโรคประจำตัว ไม่สามารถทำงานหนักได้ การทำนาอย่างเดียวเพียงปีละครั้ง ขณะที่ราคาข้าวเมื่อหลายสิบปีก่อนเกี่ยวนละไม่กี่พันบาท ย่อมไม่อาจเพียงพอต่อการดำรงชีวิตของครอบครัวหนึ่ง

ลุงบัวมีวิถีชีวิตไม่ต่างจากชาวนาส่วนใหญ่ คือ กู้เขามาแล้วทำนาใช้หนี้ ซึ่งนอกจากไม่อาจหลุดจากภาวะหนี้ได้แล้ว หนี้สินยังเพิ่มขึ้นทุกปี

“...สมัยนั้นใช้วัวไถนา ไม่ได้ใช้ปุ๋ยใช้ยาอะไรเลย ใช้เกี่ยวเข็นข้าว แล้วก็ใช้วัวนวดข้าว ผมก็หัดถอนกล้ามาตั้งแต่อายุ 15...พอบวชพ่อแม่มีเมียแล้วผมก็ทำเรื่อยมา ที่นาก็แบ่งมาจากพ่อจากแม่ แล้วก็ของเมียด้วยทั้งหมดก็ 21 ไร่ แต่ต่อมาผมก็ทำคนเดียว เพราะเมียเจ็บ เป็นโรคเก๊าท์

ตอนนั้นมันทรมาณมาก ทำนาคนเดียวมันเหนื่อย แล้วก็เหนื่อยเป็นสิน...
ผมเป็นหนี้เยอะ ประมาณสองแสน ตอนนั้นลูกผมก็ยังไม่โต...ที่กู้มัน
ไม่ใช่ ธกส. ก็กู้ชาวบ้านด้วยกัน คือกู้เขามาเขาก็คิดดอกเบี้ยเงินหมื่นหนึ่ง
ต่อปี พอได้ข้าวก็ให้เขาแปดสิบถึง แล้วสมัยก่อนนาปรังไม่มี ทำนาปี
อย่างเดียว แล้วผมไม่ได้ทำงานอย่างอื่น พอไม่มีกิน ก็ต้องไปกู้เขาอีก...
ทำนาได้ข้าวเยอะแยะ ใช้ดอกเขาไป เหลือกินแค่เกลือ แค่นั้น ที่นั่นมันจะ
ไปเหลืออะไร...

“ผมก็นอนไม่หลับแล้ว เป็นหนี้เป็นสินเขาเยอะ ก็เลยตัดสินใจไป
ทำงานที่โรงแรม (โรงแรมริเจนท์ชะอำ) กลางวันผมก็ไปทำงานโรงแรม
พอหกโมงก็กลับมาทำนาต่อ พอได้ค่าจ้างทำงานก็เอามาใช้ในบ้าน ไม่ต้อง
ไปกู้เขา...ผมไถนาถึงประมาณห้าทุ่ม ก็ใช้ไฟรถกับไฟคาดหัวเอา พอ
ห้าทุ่มก็เอารถเก็บไปนอน พอหกโมงเช้าก็ออกไปทำงาน ก็ทำอย่างนี้อยู่
สองปี กลางวันทำงานในโรงแรม กลางคืนกลับมาทำนา พอได้ข้าวก็เอาไป
ใช้หนี้เขา ก็ทยอยใช้ไปเรื่อยๆ จนหลุด...เหนื่อยก็ต้องทนเพราะเป็นหนี้เขา
เยอะ ถ้าผมไม่ทำอย่างนี้ ที่ทางก็คงต้องหมด คนเรานั้นก็ต้องอดทนนะ
ถ้าไม่อดทนก็ไม่ได้ บางคนเขาขายที่จนหมดตัว เพราะเป็นหนี้เขาเยอะ...”

ลุงบัวเล่าว่า ตั้งแต่ยังเล็ก ช่วยพ่อแม่ทำนา ก็ทำนาดำมาตลอด
ไม่เคยทำนาหว่าน ไม่เคยใช้ปุ๋ยยา แม้จะเหน็ดเหนื่อยแต่ก็ไม่เคยคิดจะใช้
เทคโนโลยีหรือสารเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต ขณะที่รอบข้างต่างก็เปลี่ยนไปใช้
ปุ๋ยยาใช้สารเคมีและใช้เครื่องจักรเข้ามาช่วยมากขึ้น

“...เมื่อก่อนดำนา ไม่ใช้ปุ๋ยยา ไม่ใช้เครื่องจักร คือเหนื่อยแต่ก็ได้
ข้าว แต่เดี๋ยวนี้เป็นนาหว่าน มีเครื่องจักรตั้งมากมายสบาย...แต่ก็ต้องจ่าย
ค่านู่นค่านี่เยอะ ที่สำคัญคือมันทำให้ดินเสียหมด...สมัยก่อนจะลงแรงกัน
เยอะ แต่ก็ได้ผลผลิตดี ไม่ต้องลงทุนอะไรมาก แล้วชั่ววูวเราก็ใช้เป็นปุ๋ยด้วย

แต่คนอื่น เราไปบอกเขา เขาก็ไม่เชื่อ กระทั่งลูกผมเอง ผมบอกว่า ปุ๋ยยา
ไม่ต้องไปใส่มันหรอก ทำเทือก หมักเทือกให้ดีเถอะ ถึงมันจะดูไม่งาม
แบบที่ใส่ปุ๋ยใส่ยาแต่มันก็งามตามธรรมชาติของมัน แล้วรวงมันจะดีกว่าใส่
ปุ๋ยอีก แต่มันก็ไม่เชื่อผม...พวกปุ๋ยยานี้แหละ ปีนี้ใส่ปุ๋ยหนึ่งลูกต่อไร่ ปีหน้า
ต้องเพิ่มเป็นสองลูก ปีต่อไปก็อาจเป็นสองลูกครึ่ง ถ้าไม่เพิ่มข้าวไม่งาม
เขาอาจจะได้ข้าวเก้าสิบถึงร้อยถึงต่อไร่ แต่ว่าเป็นค่าปุ๋ยค่ายาไปหลายพัน
บาท ไหนจะค่ารถไถ รถเกี่ยวอีก...มีคนแถวบ้านผมคนหนึ่ง ทำนาเสร็จ
แล้วก็มาลองคำนวณดู ปรากฏว่าทำนาปีนี้ได้กำไรมาแค่ห้าร้อยต่อไร่...
ค่าแรงไม่ได้คิดเลยนะ ปีหนึ่งได้กำไรมาแค่ห้าร้อยบาทต่อไร่ ผมก็ถามว่า
แล้วจะทำไปทำไม เขาบอกว่า เขาไม่มีอาชีพอื่น มันก็เลยต้องทำ แล้วก็
ยังใช้ปุ๋ยใช้ยาอยู่...”

ในช่วงที่ลุงบัวไปทำงานที่โรงแรมริเจนท์ชะอำ ในตำแหน่ง
คนสวน และปลูกผัก ลุงบัวได้มีโอกาสรู้จักกับวิไล เตชะไพบุลย์ ซึ่งเป็น
ผู้บริหารของโรมแรม ในเวลาต่อมา วิไลได้ซื้อที่ดินและได้ชวนลุงบัว
ไปช่วยปลูกบ้าน เมื่อบ้านเสร็จเรียบร้อย วิไลก็ได้ชักชวนลุงบัวให้อยู่
ทำนาด้วยกัน

ลุงบัวเล่าถึงการเริ่มต้นของนาวิไลในปีแรกว่า เป็นการใช้ชีวิต
แบบดั้งเดิมจริงๆ เนื่องจากไม่มีไฟฟ้า ไม่มีน้ำประปา ใช้ฟันและถ่านใน
การประกอบอาหาร และต้องทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยตนเอง

“...ก็ไม่มีไฟฟ้า น้ำก็ตักจากในคลองขึ้นมาใช้ น้ำกินก็กรองน้ำฝน...
ตอนแรกก็มีคุณเล็ก(วิไล) มีผม โจ้(กิจ ผ่องภักต์)แล้วก็ลุงช่วย มีกินแค่
สี่คน...ไม่มีไฟฟ้าก็ใช้ตะเกียง น้ำใช้ก็ใส่รถเข็น ผมกับคุณเล็กช่วยกัน...”

มาอยู่ที่ช่วงแรกๆ มีข้าวกินแล้ว ก็เก็บผักเก็บหญ้า บางทีคุณเล็ก
เขาก็ซื้อหมูมาให้ แกวนี้ก็พอกินได้ ผัก ปลา ก็มี...คุณเล็กเขาก็มาเรียนรู้

เรื่องการทำนา เขาอยากรู้ว่าชาวนาทำงานกันยังไง
อะไรยังไง...มาหัดถอนกล้า หัดดำนา หัดเกี่ยวข้าว
จนเดี๋ยวนี้แกเกี่ยวข้าวเก่งแล้ว...ถอนกล้า ดำนา
เกี่ยวข้าว แกได้ทุกรูปแบบ...บางคนเขาว่า แกทำ
ไม่จริง แต่เรื่องจริงคือแกทำจริงๆ แกอดทน...บางที
ผมทนร้อนไม่ไหวก็ต้องชิงก่อนมั่ง (หัวเราะ) แต่แก
ยังทน เรากี่...เหลียวหน้าเหลียวหลัง เขาเป็น
เจ้านายเขายังไม่หยุดทำเลย (หัวเราะ) แกทนร้อน..."

การทำนาแบบธรรมชาติในนาวิถี เป็นแบบดั้งเดิมที่ทำกันมา
ก่อนเกิดการปฏิวัติเขียว ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมดิน ที่เรียกว่า การหมัก
เทือก ซึ่งหมายถึง การไม่จุดไฟเผาซึ่งข้าว แต่ไถกลบซึ่งข้าวแล้วหมักทิ้งไว้
10-15 วัน เพื่อให้ซึ่งข้าวเน่าแล้วกลายเป็นปุ๋ย ก่อนจะคราดอีกครั้งแล้วจึง
ปักดำ ซึ่งลุงบัวอธิบายว่า การเตรียมดินวิธีนี้จะทำให้ข้าวงามไปจนกระทั่ง
ออกรวง โดยไม่ต้องไปใส่ปุ๋ยใดๆ อีกเลย

"...ของคนอื่นเขาจะใส่ปุ๋ย เดือนหนึ่งต้องใส่ครั้งหนึ่ง แต่พอใส่
ปุ๋ยข้าวมันก็จ่ออ่อนแอ เพราะพอข้าวใบเขียว แผลงมันจะไปกวน ที่นี้ก็
ต้องฉีดยา...แต่ของเราแมลงไม่กวน ซึ่งมันก็ไม่น่าเชื่อนะ ข้าวเรางาม
แต่ไม่ได้งามแบบเขียวเพราะปุ๋ย
มันงามแบบเป็นธรรมชาติของมัน...
นาข้างๆ เราเขาฉีดยา ผมก็คิดว่า
แมลงมันคงจะมาลงนาเราแน่
เพราะเราไม่ได้ฉีด แต่มันก็
ไม่มี...คนสมัยนี้มันก็อกๆ แกกๆ
เป็นไอ้โน่นเป็นไอ้โน้เพราะกินสารเคมี

เข้าไปเยอะ คนสมัยก่อนโรคเบาหวาน โรคมะเร็งมันมีที่ไหน มันก็เกี่ยวกับการ
กินข้าวนี้แหละ ทั้งข้าวทั้งผักมันมียา มันก็สารพิษทั้งนั้น...บางคนนี่กว่า
ข้าวไม่มี แต่มันสะสมตั้งเท่าไร ในเมล็ดมันนะ...อย่างผมเอง กินแต่ข้าว
ไม่ใช่ปุ๋ยใช่ยา ผมไม่เคยเป็นโรคอะไรเลยนะ ไม่เคยเจ็บล้มหมอนนอนเสื่อ
อย่างมากก็ถือเป็นหวัด ตอนนี้อายุหกสิบสอง ผมก็ยังทำงานได้ปกติ...
ไม่ค่อยเหนื่อยด้วย...คนสมัยนี้อายุสี่สิบห้าสิบ ก็เจ็บอ๊อกๆ แกกๆ แล้ว..."

ลุงบัวสรุป

ส่วนผลผลิตที่ได้ สุรพลให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า นาวิถีในช่วงปี
แรกๆ ผลผลิตข้าวต่อไร่ยังน้อย เนื่องจากพื้นที่เดิมเป็นที่นาที่ใช้สารเคมี
แต่ในปีต่อๆ มา เมื่อสภาพดินดีขึ้นเนื่องจากไม่ได้ใช้สารเคมี ผลผลิตข้าว
ในแต่ละปีก็เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งวิธีการ คือการทำนาค่าก็มีส่วน เนื่องจาก
ทำให้มีระยะห่างของต้นข้าว ทำให้ต้นข้าวได้รับอาหารเต็มที่ ผิดกับนา
หวานซึ่งต้นข้าวขึ้นแน่น ไม่ได้รับสารอาหารเพียงพอจึงต้องพึ่งยาฟุ้งปุ๋ย

"...คนจะคิดว่า เราไม่ได้ใช้ปุ๋ยใช่ยาแต่รอบข้างใช้ มันก็จะมาลงที่
เราหมด ซึ่งจริงๆ แล้วมันไม่ได้มีผลกระทบ ไม่มีเลย... อย่างที่ผมไปดูงาน
มา ก็ลักษณะเดียวกัน คือรอบข้างเขาใช้สารเคมีหมดแต่ตัวเองไม่ได้ใช้ ก็
ไม่ได้รับผลกระทบอะไร คืออาจจะมึนบ้าง แต่ไม่ได้ทำให้เขาถึงขนาดต้อง
ขาดทุน มาหักลบกลบหนี้กันแล้วก็ไม่มีปัญหาอะไร...เรื่องแมลง เรากี่
ไม่ได้สนใจมัน ปล่อยมันไปตามธรรมชาติ ในระบบนิเวศมันก็จะจัดการ
ของมันเอง อย่างมีแมลงนกก็มากิน หรืออย่างแมลงบางตัวมันก็กินไข่
ของแมลงอีกประเภทหนึ่ง นกมากินแมลง ปลามากินไข่ของแมลงที่วาง
ไว้โคนต้นข้าว มันก็เป็นวงจร เป็นระบบนิเวศตามธรรมชาติ..."

หลังการปักดำเสร็จสิ้น ขั้นตอนหลังจากนั้นคือการดูแลน้ำให้เข้าไปหล่อเลี้ยงต้นข้าวอย่างสม่ำเสมอ จะไม่มีการใส่ปุ๋ย หรือนีดยาฆ่าแมลงใดๆ ทั้งสิ้น เหตุผลสำคัญประการหนึ่ง คือการที่นาวิไลตั้นบถือในแม่ธรณีและแม่โพสพ ซึ่งการใส่สารเคมีลงในผืนดินก็เท่ากับการทำร้ายแม่ทั้งสอง รวมทั้งการนีดยาฆ่าแมลงก็เป็นการทำลายสัตว์ตัวจิ๋ว

ในข้อหลังนี้ รวมถึงการที่จะไม่มีการฆ่าสัตว์ใดๆ ในนาวิไลตั้นด้วย ถ้ามองถึงความพอเพียงจากการทำนา สุรพลกล่าวว่า เรื่องพอกินสำหรับทุกคนนั้นพอแน่นอน แต่สำหรับการขายนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เนื่องจากข้าวพันธุ์พื้นเมืองยังเป็นที่รู้จักในกลุ่มเล็กๆ และรสชาติก็อาจยังไม่เป็นที่ถูกปากของผู้บริโภค ซึ่งการเผยแพร่ตรงนี้ต้องพยายามปรับปรุงต่อไป

...
ไร่ไม่ไผ่ล้อมรอบพื้นที่ ปลูกไม้บ้านใหญ่ด้านหน้า
บ่อน้ำใหญ่ที่โอบรอบเรือนไม้ มีสิ่งก่อสร้างหลายหลังรายรอบ
เรือนครัว ยุ้งฉาง คอกวัว และเรือนพักอีกหลายหลัง
กังหันลมโดดเด่นที่ด้านหน้า เป็นกังหันลมผลิตไฟฟ้า ไกลกันนั้น

คือ “กะล่อม” ที่เก็บข้าวขนาด
ใหญ่ทำจากไม้ไผ่สาน ซึ่งเป็น
ภูมิปัญญาของชาวบ้านในยุค
ก่อน

เกวียนโบราณสองเล่ม
วัวคู่งามในคอก

เครื่องสีข้าวขนาดเล็ก
เครื่องสูบน้ำที่ข้างนา
บ้านนาวิไลตั้น ผสมผสาน
ทั้งสิ่งเก่าและสิ่งใหม่เข้าด้วยกัน
กลุ่มเล็กๆ กลุ่มนี้
กำลังเดินตามความมุ่งมั่นในการ
หาหนทางรอดด้านอาหารให้แก่
สังคม ซึ่งไม่ใช่การเดินตามอุดมคติเพื่อฝันแบบโรแมนติกของคนชั้นกลาง
ไร้ราก แต่เป็นการเข้าไปบนโคลนเลนในนาข้าว บนผืนดินแห่งโลก
ธรรมชาติ บนความเป็นจริงที่ว่า มนุษย์ย่อมไม่อาจดำเนินชีวิตต่อไปได้
หากไม่ให้ความเคารพต่อธรรมชาติ

ที่ว่า การดำเนินไปบนหนทางเกษตรกรรมธรรมชาติเพียงลำพัง
ขณะที่รอบข้างวิถีของชาวนา กำลังจะล่มสลาย ย่อมไม่เกิดประโยชน์อันใด

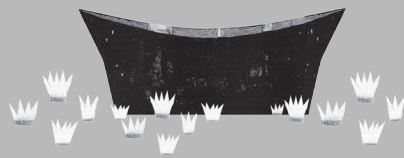
ในช่วงปีแรกๆ ของการเริ่มต้นทำนา วิไลตั้นได้พูดคุยกับพวกฟอง
ชาวนา ได้รับรู้ถึงปัญหาหนี้สิน ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าว พระราชบัญญัติ
กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ.2542 ได้ประกาศใช้แล้ว
กฎหมายตัวนี้ ถูกผลักดันจากกลุ่มเกษตรกรและนักวิชาการ เพื่อให้เกิด
การแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม

วิไลตั้น และกลุ่มเกษตรกรจำนวนหนึ่งจึงได้เริ่มต้นรวมกลุ่ม เพื่อ
ฟื้นฟูชีวิตเกษตรกร ซึ่งอาจนับได้ว่า กลุ่มเกษตรกรจากอำเภอท่าทาง
จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มนี้คือกลุ่มเกษตรกรกลุ่มแรกๆ ที่ก่อตั้งขึ้นตาม
กฎหมายกองทุนฟื้นฟูฯ

4

หากจะกล่าวถึงปัญหาของเกษตรกร และการเกิดขึ้นของ กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร จำเป็นต้องย้อนไปไกลถึงเรื่องการใช้ เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษใน ศตวรรษที่ 18 และขยายไปทั่วทวีปยุโรป รวมทั้งเข้ามาสู่ประเทศ สหรัฐอเมริกาพร้อมกับผู้อพยพ

สำหรับในประเทศไทย เครื่องจักรทางการเกษตรเดินทางมาถึง เป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 แต่ไม่ได้รับความนิยมเนื่องจากผู้แรงงาน คนไม่ได้ ทว่า ประมาณหนึ่งศตวรรษต่อมา หลังสงครามโลกครั้งที่สอง การเปลี่ยนแปลงการผลิตทางการเกษตรที่เรียกว่า “การปฏิวัติเขียว” ก็เริ่ม ขึ้นอย่างจริงจัง ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นเพราะปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ขึ้นเท่านั้น แต่รวมถึงปัจจัยอื่นๆ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง การพัฒนาของ ระบบชลประทานด้วย

สำหรับประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่า การปฏิวัติเขียวในประเทศไทย เริ่มต้นขึ้นเมื่อรัฐบาลสหรัฐ ได้สนับสนุนให้มีการทดลองปรับปรุง พันธุ์ข้าวในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ.2493 โดยส่งนักวิทยาศาสตร์ 2 คนเข้ามาช่วยเหลือ ได้แก่ Dr.Harris H. Love นักพันธุศาสตร์จากมหาวิทยาลัย คอแนล และ Dr.Robert L. Pendleton นักปฐพีวิทยา ในครั้งนั้นได้มีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่เกษตรกรและนักศึกษาเกษตรบางส่วน โดยมีเนื้อหา การอบรมเกี่ยวกับการปรับปรุงพันธุ์พืชธรรมชาติของดิน และความสำคัญ ของปุ๋ยเคมี จากนั้นได้ให้ผู้อบรมไปเก็บตัวอย่างข้าว มาเพื่อปลูกทดสอบ และคัดเลือก จากพื้นที่ 35 อำเภอ โดยไม่ได้มีการผสมพันธุ์ (cross breeding)

ในหนังสือสำคัญ “ A REPORT ON PLANS AND PROGRESS WITH RICE IMPROVEMENT IN THAILAND” ของ ดร.แฮร์ริส เอช. เลิฟ ได้เล่าว่า ก่อนหน้าการเดินทางมาประเทศไทยของ เขา นั้นได้มีการประชุมที่เมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า ภายใต้การสนับสนุน ของ FAO โดยจัดทำโครงการผสมพันธุ์ข้าวระดับโลก โดยมีวัตถุประสงค์ สำคัญคือ “ปรับปรุงพันธุ์ข้าวที่มีลำต้นแข็งแรง ทอสนองต่อการใส่ปุ๋ยเคมี ในปริมาณมากๆ ได้ โดยวิธีนี้จะทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตข้าวต่อพื้นที่ได้ โดยต้นข้าวไม่หักล้ม” ทั้งนี้เพื่อ “ตอบสนองต่อความต้องการภายใน ประเทศและการค้าขายในต่างประเทศ” และในเวลาต่อมา ได้เกิด กระบวนการดำเนินการเพื่อปรับปรุงพันธุ์ข้าวในประเทศไทยขนาดใหญ่ และเปิดรับเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตจากตะวันตกอย่างเต็มที่ โดย เห็นได้ชัดจากเมื่อปี พ.ศ.2496 มีการเปลี่ยนชื่อ กรมการกสิกรรม เป็น กรมกสิกรรม และยกระดับ กองการข้าว ขึ้นเป็น กรมการข้าว ด้วย เหตุผลว่า ต้องรับผิดชอบงานด้านข้าวเพิ่มขึ้นอีกหลายด้าน เช่น ปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืช ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนา

ดังนั้น การสนับสนุนจากรัฐบาลสหรัฐฯ ภายใต้การนำของ ดร.เลิฟ จึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเริ่มต้นการปฏิวัติเขียวในประเทศไทย

ชั่วไม่กี่สัปดาห์หลังการเริ่มต้นขบวนการปฏิวัติเขียวในประเทศไทย ไทยกลายเป็นประเทศที่ส่งออกข้าวติดอันดับหนึ่งในสิบของโลก ขณะที่สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากสารเคมีปริมาณมากที่ใช้อย่างต่อเนื่อง ทั่วทุกภูมิภาค

ที่สำคัญคือวิถีชีวิตชาวนาที่เคยพึ่งตนเองได้ เพียงแคมีข้าว ผัก ปลา ก็หาเก็บได้ตามธรรมชาติ ต้องเสื่อมสลายไป เพราะการกระจายตัวของสารเคมี การปลูกข้าวเพื่อบริโภคเองในครัวเรือน เหลือจึงขาย เปลี่ยนเป็นปลูกเพื่อขายเป็นหลัก และเมื่อการผลิตมุ่งเน้นเพื่อการขายแล้ว ความจำเป็นในการเพิ่มผลผลิตด้วยเทคโนโลยีก็ตามมา

เทคโนโลยีมีราคาที่ต้องจ่าย ทว่ารายได้จากข้าวที่ชาวนาขายได้ มักจะไม่พอ ขณะเดียวกัน ค่าครองชีพก็เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ การทำนาเพียงอย่างเดียวไม่อาจดำรงชีวิตได้ดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา คนทำนาต้องกู้ยืม นายทุนในท้องถิ่นมาก่อน เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวได้จึงค่อยใช้คืน ในอัตราที่เสียเปรียบอย่างไม่มีทางเลือก

หากหนี้สินทบทวีจนถึงที่สุด บางคนต้องจำนองที่นาเพื่อให้ได้เงิน มาพอเลี้ยงชีพ และเพื่อลงทุนทำนาต่อ แต่ราคาข้าวก็ไม่เคยได้มากพอกับการลงทุน

อาจเพราะชาวนาคือเกษตรกร ไม่ใช่พ่อค้า ชาวนาจึงต้องขาดทุนอยู่ร่ำไป ขณะที่พ่อค้าข้าวและบริษัทขายเมล็ดพันธุ์ ขายปุ๋ย ขายสารเคมี ร่ำรวยขึ้นเรื่อยๆ

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า ปัญหาความยากจนของชาวนานั้นส่วนหนึ่งเกิดจากโครงการส่งเสริมต่างๆ จากภาครัฐ นับแต่เริ่มต้นการปฏิวัติเขียวเป็นต้นมา ทั้งเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์แล้ว ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง สารเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตชนิดต่างๆ รวมทั้งโครงการปลูกพืชหลายชนิด เลี้ยงสัตว์อีกหลายชนิด ที่ปราศจากความรับผิดชอบใดๆ เมื่อเกษตรกรไม่ประสบความสำเร็จในการขายผลผลิตที่รัฐมาส่งเสริม

หลังยุคกิ่งฟุทธกาล พ.ศ.2500 ไม่นาน ชีวิตเกษตรกรไทยหันเหจากวิถีพอเพียง เดินเข้าสู่ปัญหาหนี้สินล้นตัว จนต้องขายที่ใช้หนี้ หรือต้องยอมปล่อยให้ที่ดินของตนที่จำนองไว้ถูกยึดไป ชาวนาจำนวนมากต้องอพยพโยกย้ายครอบครัวเข้ามาอยู่ในเมืองเพื่อขายแรงงานเลี้ยงชีพ ขณะเดียวกัน พร้อมๆ กับการเรียกร้องทางการเมืองในช่วงปี 2516 ได้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อเรียกร้องให้รัฐเข้ามาแก้ไขปัญหานี้สินและเรื่องที่ดิน

ทว่า แม้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองก็ครั้งก็หน เปลี่ยนนายกรัฐมนตรีก็คน หรือแม้กระทั่งเปลี่ยนรัฐธรรมนูญไปก็ฉบับแล้วก็ตาม ปัญหาของเกษตรกรยังคงไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม

การรวมตัวของเกษตรกรเพื่อเรียกร้องกดดันให้รัฐแก้ปัญหา เริ่มเข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่ง หลังเกิดวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 เครือข่ายเกษตรกรร่วมกับนักวิชาการ ได้สามารถนำเสนอร่างพระราชบัญญัติ กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรเข้าสู่การพิจารณาของสภาฯ ได้และประกาศใช้เป็นครั้งแรกในปี 2542 และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอีกครั้งเป็นฉบับที่ 2 ในปี 2544 อันเป็นจุดเริ่มต้นของกลไกการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

กจ ผ่องภักต์

กจ ผ่องภักต์ หรือโจ ประธานกลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรรมเมืองเพชรคนปัจจุบัน เป็นหนึ่งในทีมงานยุคเริ่มต้นของนาวิไลต กิจ เป็นเกษตรกรรมมาตลอดชีวิต ประสบกับปัญหาหนี้สิน ไม่มีทางออก จนต้องไปรับจ้างทำงานที่โรงแรม ก่อนจะได้อู้จ๊กกับวิไลต และช่วยบุกเบิกนาวิไลตในเวลาต่อมา

กจเล่าว่า ชีวิตเกษตรกรรมของเขาที่ผ่านมา รายได้จากการทำงานไม่เคยพอกับค่าใช้จ่าย ค่าส่งลูกเรียน การลงทุนทำนาหรือปลูกพืชผลก็ไม่คุ้มกับแรงและเงินที่ลงไป ซึ่งเป็นเหตุผลที่ต้องไปหาเงินด้วยการเป็นลูกจ้างเขาในที่สุด

“...ลงทุนทำนา หรือปลูกกล้วยสมัยก่อน ก็เหมือนเอาเงินเก่าไปแลกเงินใหม่ นะ สมมติเราลงทุนทำนาพันหนึ่ง พอขายข้าวก็ได้แค่พันกว่าบาท พันหนึ่ง พันสอง ไม่เหลือพอส่งลูกเรียน เพราะว่าค่าครองชีพมันสูงไล่ตามมาตลอด ไม่ว่าจะค่าปุ๋ย ค่ายา ค่าน้ำมัน แต่สินค้าของเราคือข้าวราคาแค่เกี่ยวนละสามพันสี่พัน ขึ้นทีละร้อยสองร้อยสามร้อยไม่เคยขึ้นมากกว่านี้...เราก็อยู่ไม่ได้ ก็ต้องไปหาเงิน...ก็ไปเป็นคนขับรถที่โรงแรมมีเจ้าหน้าที่ ซึ่งก็ทำให้ได้อู้จ๊กกับคุณวิไลต...”

ในช่วงปี 2540 วิไลตได้เล่าให้กจและเพื่อนๆ ฟังถึงเรื่อง พี่น้องชวานภาคอีสาน ได้ร่วมกันผลักดันกฎหมายแก้ปัญหานี้สินและที่ทำกินของเกษตรกร ซึ่งตัวกจเองและอีกหลายคนบอกว่า เขาไม่เชื่อว่าจะเป็นไปได้

“...ก็คุยกันว่ามันจะเป็นไปได้หรือ ตอนนั้นผมก็ไม่เชื่อว่าชาวบ้านจะร่างกฎหมายได้ เพราะเคยเห็นแต่รัฐมนตรี ส.ส. เท่านั้นที่ร่างกฎหมาย...ก็คือมีพี่น้องภาคอีสานสิบกว่าองค์กรเข้าชื่อ ร่วมกันร่างกฎหมาย เราก็งงไม่เชื่ออะ...พอปี 42 แกก็พาไปรู้จักกลุ่มองค์กรที่ร่างกฎหมายนี้ เออ...มันก็มีจริง ตอนนั้นเรายังทำงานกับบริษัทแกลอยู่นะ แต่ในกฎหมายบอกว่า เราต้องไปรวมกลุ่มกันอย่างน้อยห้าสิบคน ถึงจะเข้ากลุ่มตามกฎหมายได้ แล้วในช่วงปี 42 นั้นนะ พี่น้องก็ต้องไปร่วมกันลงชื่อผลักดันให้มันผ่าน ก็ปรากฏว่า กฎหมายกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร มันก็ผ่านในปี 42 นั้นเอง...”

พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ.2542 ซึ่งถูกผลักดันจากองค์กรเกษตรกรและนักวิชาการ นับเป็นนิมิตหมายอันดีต่อการเริ่มต้นแก้ปัญหาค่าใหญ่และเรื้อรังที่สุดของประเทศ ทว่า เนื้อหาสาระของกฎหมายฉบับนี้ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากในขั้นตอนการพิจารณา ปรากฏว่า ได้มีการตัดทอนสาระในส่วนของการแก้ปัญหานี้สินออก เหลือเพียงเรื่องการฟื้นฟูเท่านั้น ซึ่งทำให้กลุ่มเกษตรกรต้องรวมตัวกันผลักดันให้มีการแก้ไขกฎหมายอีกครั้ง

“...พอผ่านแล้วมันก็ถูกนักการเมืองตอนในกฎหมายทิ้งฉบับหายไปครึ่งหนึ่งเลย คือตัดเรื่องหนี้สินออก เหลือแต่ฟื้นฟู...ก็มานั่งคุยกัน พี่น้องภาคอีสานก็บอกว่า ถ้าให้ฟื้นฟูอย่างเดียว เราก้เอาฟื้นฟูไว้ก่อนเดียวเรื่องหนี้สินค่อยมาเรียกร้องเอาภายหลัง พอมาปี 43 ก็เอากฎหมายกองทุนฟื้นฟูไปประชาสัมพันธ์กับชาวบ้านว่า กฎหมายตัวนี้มันมีฟื้นฟู

อาชีพนะ แต่ต้องแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ด้วย ทำยังไงได้...เราก็ต้องเอาคนไปร่วมผลักดันให้แก้ไขปัญหานี้ให้ได้ ก็คราวมีวิกฤติเศรษฐกิจก็ยังช่วยพวก 36 ไฟแนนซ์ได้เลย แต่ของเรา เขามองว่าตรวจสอบยาก...ก็ระดมไพร่พลทุกองค์กร จัดเวทีกันเรื่อย...พอปี 44 รัฐบาลทักษิณ เราก็ไปกดดันอีก แต่ละกลุ่มแต่ละจังหวัดก็ไปผ่าน ส.ว. ว่าถ้าเอากฎหมายกองทุนฟื้นฟูเข้าสู่สภา อีกรอบ แปรญัตติให้ยกมือด้วย ก็ปรากฏว่ามันผ่าน...

“...ก็กลับมาตั้งคุยที่เพชร นั่งคุยกันได้ถนัดบ้านนี้แหละ เอากฎหมายมาวางว่าจะทำยังไงต่อ ตอนนั้นพวกเราชาวบ้านก็มีประมาณสามสิบกกว่าคน ก็มานั่งคุยว่า ใครมีปัญหาหนี้สินที่ต้องแก้บ้าง แต่ตอนนี้จะไม่ได้แก้เป็นตัวเลขแล้วนะ จะแก้เป็นกลุ่ม ...คือทุกคนมันจะล้มละลายกันอยู่แล้ว มองหน้ากันก็เป็นหนี้กันหมดนะ...บางคนก็สงสัยว่ากฎหมายมันจะแก้ปัญหานี้ได้จริงหรือ ทำไงดี...สุดท้ายเขียด (อนิรุทธิ์ ชาวสนิท ที่ปรึกษากลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรเมืองเพชร) ก็เอาเมียเข้ากลุ่ม ผมก็เอาเมียเข้ากลุ่ม คือเอาลูกเมียเข้าด้วย บ้านเดียวคนเดียวไม่พอแล้ว แล้วกฎหมายก็ไม่ได้ห้าม พอเรารวมคนได้ครบห้าสิบคนแล้ว เราก็จดทะเบียน แล้วก็มานั่งคุยว่า ต่อไปนี้ เราจะไม่ทำแบบพี่เขียดแล้วนะ มันก็ประจวบเหมาะ กับที่วิไลลาออกจากบริษัทมาทำนาที่นี่ ประมาณปลายปี 43 พอปี 44 ก็ได้มาทำตรงนี้พอดี... วิไล ก็คือคนที่มาให้ความรู้เรื่องนี้กับพวกเรา แล้วก็พาพวกเราไปรู้จักกับกลุ่มองค์กรภาคเหนือภาคอีสาน แนะนำให้เราไปรู้จักแลกเปลี่ยนกัน จนกระทั่งเรามาเป็นกลุ่มเกษตรกรฟื้นฟูเมืองเพชรอย่างทุกวันนี้...”

ในครั้งแรก ทางกลุ่มตั้งชื่อกลุ่มว่า กลุ่มเพื่อนชานา มีสมาชิกเพียงแค่ 70-80 คน ในเวลาต่อมา เมื่อมีการเผยแพร่ความรู้เรื่องการแก้ไขปัญหานี้สินตามกฎหมายกองทุนฟื้นฟู ทำให้จำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น

เรื่อย ๆ และได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น “กลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรเมืองเพชร” ในเวลาต่อมา

ก็เลยเล่าว่า ปรากฏการณ์ครั้งสำคัญที่ทำให้กลุ่มเป็นที่รู้จักและมีจำนวนสมาชิกเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว นั้น เนื่องจากการรวมกลุ่มกันสามร้อยกว่าคน ไปขอพักชำระหนี้กับ ธกส.เพชรบุรี ในช่วงที่ตั้งกลุ่มเพื่อนชานาได้ไม่นาน

“...พอเรารวมกลุ่มกันได้สัก 100 คน เราก็เอามูลหนี้มารวมกันได้สัก 70 ล้านบาท...คือถ้าหากคนเดียวเป็นหนี้สักห้าแสน เราไปคุยกับเขา เขาไม่ชงกาแพให้เรากินหรอก เพราะฉะนั้นก็เอารวมกันสิ คนละล้าน คนละห้าแสนบ้าง แล้วไปคุยกับเจ้าหน้าที่เดียว ขอพักชำระหนี้บ้างได้มั๊ย เพราะตอนปี 44 รัฐบาลทักษิณประกาศว่าจะพักหนี้คนจน แต่ไม่ได้บอกว่า จะพักหนี้คนละเท่าไร เราก็เอาตรงนี้ไปต่อรอง...วันนั้นเราก็รวมๆ กันไปเพื่อนบ้าง ญาติบ้าง พี่น้องบ้าง ลูกเมียด้วย สักสามร้อยกว่าคน ไปที่ ธกส.เพชรบุรี ไปคุยว่าเราจะขอพักหนี้เราบ้าง...เพชรบุรีไม่เคยมีนะ รวมกันสามร้อยกว่าคนไปที่หน้าธนาคาร ก็เป็นมือบ่ย่อยๆ เลยละ คนเขาก็สงสัยว่าทำไมวันนี้คนมากันเยอะจัง เราก็บอกว่าเรามาขอพักหนี้สามปี...ก็ปรากฏว่า ธกส.ก็รับ เขาก็รับปากว่าจะรายงานทางสำนักงานใหญ่ แต่สมัยนั้นเราก็ไม่เชื่อ เพราะไม่มีสักซีพยาน เราก็นัดวันใหม่ แล้วก็ไปหาผู้ว่าราชการจังหวัด ขอให้มาเป็นสักซีพยานในการพักหนี้เกษตรกร...”

“ผู้ว่าฯ ก็เรียก ธกส.มา เรียกสถาบันเจ้าหนี้มา พร้อมกับรายชื่อพวกเราที่นำเสนอว่า จะพักหนี้ภายใต้กฎหมายกองทุนฟื้นฟูแล้วนะ คนที่หนี้ไม่ถึงแสน ธกส.ก็ว่าไปเลย แต่ถ้าหนี้เกินแสน ธกส.ก็มาคุย...ก็ไปกันที่ศาลากลาง เชิญหน่วยงานองค์กรต่างๆ มา...วันที่เราไปที่ ธกส.นะ คนที่มาก็ไปบอกญาติพี่น้องอีก วันที่ศาลากลางก็เลยมากันหลายร้อยคน เขาก็สนใจกันว่ากฎหมายมันจะช่วยได้หรือ...คือเราไม่ได้เบี้ยวหนี้หรือโกงหนี้

แต่เราขอพักหนี้ เพราะไม่งั้นเราทำการเกษตรไม่ไหว ก็จะขอพักหนี้ สักสามปี ภายใต้กฎหมายกองทุนฟื้นฟู เราก็เอาตัวกฎหมายไป ประชาสัมพันธ์ให้คนผ่านไปผ่านมาได้รู้ด้วย...ที่นี้คนก็เริ่มเข้ามารวมกลุ่ม กับเรามากขึ้นเรื่อยๆ จากแค่ไม่กี่คน ก็เป็นหลายร้อย เป็นพันคน จนเรา ต้องไปเข้าที่ทำการที่ตลาดกลางการเกษตร (ตลาดกลางการเกษตรหนองบัว อำเภอยางชุมน้อย รพช.เกษตร) แต่ละปีก็จะมีคนมาสมัครเป็นสมาชิก เราก็จะอบรมให้ความรู้เรื่องกฎหมายว่า กฎหมายเป็นยังไง แก้ไขอย่างไร..."

จากกลุ่มคนไม่กี่คน เกือบจะไม่ถึงตามที่กฎหมายกำหนด จน ต้องไปชวนสมาชิกในครอบครัวมาเข้ากลุ่มให้ครบห้าสิบคน ปัจจุบัน กลุ่ม ฟื้นฟูเกษตรกรเมืองเพชรมีสมาชิกกว่า 7,000 คน มีการดำเนินกิจกรรม กลุ่มอย่างต่อเนื่องและเข้มข้น โดยเน้นการให้ความรู้แก่เกษตรกร และการ ติดตามการแก้ไขปัญหาหนี้สินอย่างเกาะติด

แม้ว่ากลไกการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรของภาครัฐจะล่าช้า แต่กลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรเมืองเพชรก็ได้ดำเนินงานล่าช้าไปด้วย การทำงาน เชิงรุกของกลุ่ม ค่อยๆ ขยายพื้นที่การเรียนรู้ให้แก่สมาชิก, เข้าร่วม กระบวนการแก้ไขปัญหาหนี้สินของสมาชิกแบบคลุกวงใน, เพิ่มกิจกรรม กลุ่ม สร้างความเข้มแข็งและความเชื่อมั่นให้แก่เกษตรกร จนกลายเป็น กำลังหลักและแบบอย่างในการรวมตัวให้แก่เกษตรกรกลุ่มอื่นๆ

โดยหน้าที่หลัก การดำเนินงานของกองทุนฟื้นฟู คือการแก้ไข ปัญหาให้เกษตรกรภายใต้กฎหมายกองทุนฟื้นฟู ทว่าในช่วงที่ผ่านมา ตัวกองทุนเองกลับเต็มไปด้วยปัญหา

ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาทุกอย่าง มีที่มาจากวัตถุประสงค์หลัก

สองประการของกฎหมายฉบับนี้ คือ

1. โอนถ่ายหนี้สินของเกษตรกร จากเจ้าหนี้เดิม มาสู่กองทุน ฟื้นฟู ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่า

2. สนับสนุนให้เกษตรกรรวมกลุ่มกัน ดำเนินกิจกรรมทางการ เกษตรเองอย่างครบวงจร ทั้งลดต้นทุนการผลิต รับซื้อผลผลิต แปรรูป และจัดจำหน่าย

นับจากปีที่กฎหมายฉบับนี้ประกาศใช้เป็นครั้งแรกในปี 42 เป้าหมายทั้งสองประการดำเนินไปอย่างล่าช้าและเต็มไปด้วยอุปสรรค นานปีการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การโอนถ่ายหนี้สินของเกษตรกร เพราะ บนพื้นฐานความเป็นจริง ไม่มีเจ้าหนี้รายใดยินยอมให้มีการถ่ายโอนหนี้ ของตนไปสู่กองทุน ไม่ว่าจะธนาคารพาณิชย์ต่างๆ สหกรณ์การเกษตร ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ซึ่งมีหนี้สินของเกษตรกรอยู่ในมือมากที่สุด ก็ล้วนแต่ขับเคี่ยวกัน องค์กรไปได้ด้วยหนี้สินจำนวนมหาศาลของเกษตรกรทั้งสิ้น

เกือบหนึ่งทศวรรษของการประกาศใช้กฎหมายกองทุนฟื้นฟู จากเกษตรกรทั่วประเทศที่มาลงทะเบียนเป็นสมาชิกกว่า 6 ล้านคน และ มาแจ้งขึ้นทะเบียนหนี้ไว้ประมาณสามแสนรายนั้น มีเกษตรกรที่ได้เข้าสู่ กระบวนการโอนถ่ายหนี้สินได้ในจำนวนแค่หลักพัน ขณะที่เกษตรกร จำนวนมากยังคงอยู่ในสถานะหนี้สินท่วมตัวไม่สามารถใช้หนี้ได้ จึงถูก สถาบันการเงินฟ้องร้อง บางส่วน ที่ดินทำกินกำลังเข้าสู่การพิจารณาของ ศาลเพื่อรอการยึดทรัพย์

ในแต่ละเดือน มีคดีในลักษณะดังกล่าวนี้ทั่วประเทศอาจรวมกัน นับร้อยๆ คดี หากเกษตรกรรายใดพอมีเงินมีความรู้ จ้างทนายมาช่วย

อภิรุทธ์ ชาวสบัน

ว่าความ ก็อาจรอดพ้นจากการถูก
ยึดทรัพย์ แต่หากไม่ได้เป็นเช่นนั้น
ชะตากรรมของเขาก็คงต้องขึ้นอยู่กับ
ความกรุณาของศาลเท่านั้น

กลุ่มฟื้นฟูเกษตร
เมืองเพชรก็เช่นเดียวกับอีก
หลายๆ แห่ง มีสมาชิกที่ต้องขึ้น
ศาลเพราะคดีในลักษณะดังกล่าว
อยู่ทุกสัปดาห์

อนิรุทธ์ ชาวสนิท หรือ เขียด หนุมใหญ่วัยสี่สิบห้า ที่ปรึกษากลุ่ม
ฟื้นฟูเกษตรกรเมืองเพชร เป็นผู้ที่ทำหน้าที่พาสมาชิกไปขึ้นศาล ประสาน
งานกับทนายความ และนำประเด็นปัญหาต่างๆ กลับมาพูดคุยกับทางกลุ่มที่
เพื่อหาทางแก้ปัญหากันต่อไป

อนิรุทธ์เล่าว่า ทุกวันนี้การขึ้นศาลจะเป็นไปในลักษณะของการ
ประนีประนอมยอมความ โดยยึดระยะเวลาออกไปสามเดือน หกเดือน
หรือปีหนึ่ง เพื่อให้กองทุนมารับโอนหนี้ หลังจากนั้นก็เป็นหน้าที่ของกลุ่มที่
จะต้องวิ่งให้เกิดการดำเนินการ

“...ก็ขอระยะเวลาสามเดือน ไม่ได้ขอเพื่อประวิงเวลา แต่ขอเพื่อ
ตรวจสอบเอกสารว่า ขึ้นทะเบียนหนี้ถูกต้องมั้ย กู้มาเพื่อการเกษตรมั้ย
ตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้...ก็โอเค...ศาลเขาก็เข้าใจนะ
แต่เมื่อก่อนไม่เอาเลย เข้าไปนี่โดน...ฉะๆๆๆ เพราะมันไม่เคยมีเรื่องนี้
มาก่อน พอช่วงหลังๆ เริ่มได้เพราะมันเริ่มเยอะเข้าทุกที แล้วมันก็มี
เอกสารที่กำกับ แล้วเราก็พูดถึงเรื่องข้อมูลบางตอน...คือเมื่อก่อนมันยัง

ไม่มีข้อมูลอะไรเลย ก็ไปยื่นติดไว้ตั้งแต่ปี 46 พอปี 48-49 กองทุนเริ่มซื้อ
หนี้เป็นบางราย ตอนนั้นมันมีหลายรายแล้ว เราถึงกล้ายืนยัน เมื่อก่อนมัน
ไม่มีรูปธรรมด้านการต่อสู้...ตอนนี้ถ้าประนอมยอมความกันก็โอเค จบเรื่องนี้
ก็ว่ากันเป็นศาลๆ ไป ไม่ต้องเดือดร้อนเท่าไร ไม่ต้องมาแถลง ไม่ต้องออก
หมาย ไม่ต้องวางหมายศาล ที่นี้ก็มาอยู่ที่เราว่าเราจะเคลื่อนยังไง

“อย่างถ้าขอปีหนึ่ง ภายในหนึ่งปีกองทุนยังไม่ซื้อก็ว่ากันไปตาม
คำพิพากษา ชดใช้หนี้ไป แต่ถ้าสมมติเราไม่มีใช้ เราก็ใช้ทนายสู้ เพราะ
พวกที่ถูกบังคับคดีขายทอดตลาดมันก็ยังอาจจะได้อีกเป็นปี หกเดือน สาม
เดือน ก็สู้เพื่อขอเวลา...เราเองก็ได้เรียนรู้จากกระบวนการตรงนี้ด้วย...”

อนิรุทธ์ไม่ได้เรียนจบด้านกฎหมายแต่อย่างไร เป็นเพียงเกษตรกร
ธรรมดาๆ คนหนึ่ง เขาเล่าว่า เขาเป็นคนอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี
เรียนจบแค่ ป.4 ไม่ค่อยชอบอยู่บ้าน จึงหางานทำรับจ้างมาเรื่อยๆ จนได้
มาสมัครครูและลงหลักปักฐานอยู่ที่บ้านทุ่งพร้าว

ช่วงต้นปี 2544 เขาได้เข้ามาทำงานร่วมกับกลุ่มฟื้นฟู ด้วย
ความสนใจ โดยที่ตนเองไม่ได้มีปัญหานี้สินแต่อย่างไร และเมื่อผ่าน
การอบรมสัมมนาหลายๆ ครั้ง ก็ทำให้เขามีความรู้ ความคิดเพิ่มมากขึ้น
จนสามารถนำสิ่งที่ได้กลับมาทำประโยชน์ให้ผู้อื่นได้

“...ช่วงนั้นเราก็เป็นหนี้หน่อย แต่มันเกิดจากความอยากกู้ยืมอยากเห็น
และอยากลอง คือผมเป็นคนที่ไม่เรียนน้อยนะ เรียน ป.4 ก็กระท่อนกระแท่น
แยะเลย พ่อแม่ก็ยากจน ทำไร่นานา ลูกก็เยอะ ผมก็ไม่ได้รับการศึกษาสูง
มาก ไม่มีความรู้ ที่นี้พอหลังจากเราเข้ามาอยู่ในกระบวนการ ครั้งแรกคือ
เข้าอบรมเรื่องระบบนิเวศน์ของกรีนเน็ต เขามาเปิดอบรมที่เพชรบุรี คือใน
หมู่บ้านยังไม่มีการตื่นตัวในเรื่องนี้ ใจก็เลยส่งผมเข้าไปอบรม ก็ได้เข้าไป

เรียนรู้เรื่องระบบนิเวศน์ เรื่องเกษตรธรรมชาติ...แล้วก็มาเดินงานกับโจ
เรื่องกองทุน โจก็เชิญไปเป็นคณะกรรมการวิฑูชุมชน คุยเรื่องสิทธิชุมชน
แล้วเราก็ได้ไปสัมภาษณ์เรื่องวิฑูชุมชน เรื่องสื่อภาคประชาชนที่เข้าไป
จัดการเอง ดำเนินการเอง ให้โอกาสกับผู้ด้อยโอกาสเรื่องวิฑูชุมชน...

“ผมเป็นที่ปรึกษาทุกเรื่อง ก็เป็นมาตั้งแต่ปี 46 นะ คือผมจะไม่รับ
ตำแหน่งอะไร ประธาน รองประธาน เพราะว่ามันมีปัญหา คือคนเรามี
จิตใจสาธารณะ ไม่จำเป็นต้องมีตำแหน่ง อยู่ตรงไหนก็ทำงานช่วยเหลือ
ชาวบ้านได้ ...ผมก็ให้คำปรึกษาทุกเรื่อง ส่วนใหญ่ก็เรื่องข้อมูล เพราะว่าเรา
ได้ไปอบรมความรู้มาหลายอย่าง เมื่อก่อนผมจะเป็นคนขึ้นเวทีเป็นส่วนใหญ่
จะเป็นคนให้ความรู้ไฮปาร์คบนเวทีว่า วันนี้เราจะไปเรียกร้องเรื่องอะไร
สิทธิ และผลประโยชน์ของเกษตรกร ตามกฎหมายฉบับนี้ หนึ่ง สอง สาม...”

อนิรุทธ์เล่าว่า การได้ขึ้นศาลบ่อยๆ ทำให้เขาได้เรียนรู้และได้เห็น
อะไรหลายอย่าง แต่สิ่งที่สำคัญที่สุด คือความภาคภูมิใจที่สามารถช่วยเหลือ
ชาวบ้านได้ โดยที่ไม่เคยหวังสิ่งตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น

“...ผมทำงานไม่ได้สนใจว่า ชาวบ้านจะให้เงินหรือไม่ให้เงิน
เพราะเราไม่ได้สนใจเรื่องนี้ ถ้าชาวบ้านให้ ผมก็ปฏิเสธ บอกให้เอาไว้เลี้ยง
ครอบครัว...ไม่ใช่ว่าผมคุย แต่ผมไม่รับเงินเดือน ผมถือว่าเป็นการช่วยเหลือ
ชาวบ้านที่เดือดร้อน เรามีความสามารถแค่นี้ก็ช่วยได้แค่นี้ เราไม่สามารถ
ช่วยได้ทุกเรื่อง...ชาวบ้านเขาก็ติดต่อที่เราช่วยเขาได้ พอเราช่วยไม่ได้มัน
ก็เป็นเรื่องธรรมชาติ เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราช่วยได้ เราก็ช่วย สิ่งไหนที่เรา
ช่วยไม่ได้ เราก็เก็บอ้อมกอดไว้ เราไม่รับปากเขาพล่อยๆ...ช่วยได้คือช่วย
แต่ต้องอยู่ในเงื่อนไขของการช่วยเหลือ แล้วก็ได้รับค่าตอบแทนใดๆ จาก
ชาวบ้าน เพราะเราถือว่าเราได้ช่วยรักษาที่ดินทำกินให้ชาวบ้าน...เราทำ
ความดีมันก็เหมือนเราหยอดกระปุกนะ หยอดทุกวันๆ วันละบาท สองบาท

ห้าบาท สิบบาท สิบสามไว้...เรายังไม่ต้องการใช้ตอนที่เราหักหยอดไปเรื่อยๆ
พอวันหนึ่งเราเดือดร้อนขึ้นมาจริงๆเราก็จะรู้ว่าเราสะสมความดีไว้มากมาย
แค่ไหน...”

ปัญหาเรื่องหนี้สินของเกษตรกรเป็นปัญหาใหญ่และมีความซับซ้อน
มาก เนื่องจากเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง ซึ่งเกี่ยวข้องกับภาคส่วนต่างๆ
ในสังคมไทย ทั้งเรื่องกฎหมาย กลไกทางราชการ ผลประโยชน์ทางธุรกิจ
ผลประโยชน์ทางการเมือง กลไกทางภาคเกษตร ฯลฯ ขณะที่ตัวองค์กร
หลักคือ สำนักงานกองทุนฯ ไม่ได้ถูกจัดการให้มีขนาดเหมาะสมกับสภาพ
ของปัญหา หน่วยงานสาขาเองก็มีสภาพเช่นเดียวกัน ทั้งจำนวนสาขา และ
จำนวนบุคลากร

อนิรุทธ์ให้ความเห็นต่อสภาพปัญหาขององค์กรว่า

“... ทุกวันนี้กฎหมายกองทุนมันล่าช้า เพราะว่ามันต้องใช้คน
หรือกลไกของคนไปกำหนด แล้วในเงื่อนไขการขึ้นทะเบียนหนี้สินนะ
กองทุนไม่สามารถไปจัดการได้เพราะบุคลากรมันน้อย แล้วคนที่มาทำงาน
ในนั้นก็ไม่รู้เรื่อง คือทุกวันนี้ประเทศไทยทั้ง 76 จังหวัด มีสำนักงานสาขา
ของกองทุนอยู่แค่ 31 แห่ง แล้วมันก็ไกลเกินไป ไม่สามารถไปดำเนินการ
แทนเกษตรกรทั้งจังหวัดได้ สามสี่จังหวัด มีสาขาอยู่แค่หนึ่งจังหวัด แล้ว
ใครมันจะวิ่งไป เพชรบุรี นครปฐม ราชบุรี มีสาขาอยู่ที่ราชบุรีทีเดียว มัน
ไกลเกินไป...ถ้าคุณบริหารจัดการให้มีสำนักงานสาขาทุกจังหวัดมันก็จะไว
ในการดำเนินการ แล้วเอาคนที่มีความรู้ในการดำเนินการ มีความรู้เรื่อง
เกษตร เพราะทุกวันนี้คนทำงานไม่รู้เรื่องเลย มันมีปัญหาเรื่องโครงสร้าง

คือจริงๆ แล้วกองทุน นี้มันเป็นอิสระนะ แต่มันอยู่ในความดูแล
ของกระทรวงเกษตรฯ กับกระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรฯ เป็น

เจ้าของนโยบาย กระทรวงการคลังอุดหนุนงบประมาณ...ในกฎหมายตัวนี้ มีคณะกรรมการบริหารทั้งหมด 41 คน มีตัวแทนภาคประชาชนจาก เกษตรกรเข้าไปเป็นกรรมการบริหารส่วนหนึ่งจากทั่วประเทศก็ประมาณ 20 คน โครงสร้างก็ประมาณนี้... มีอนุกรรมการคอยดูแลการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร คือรูปแบบมันดีเลยละ แต่มันก็มีความขัดแย้ง เพราะ มันมีผลประโยชน์ในเรื่องของหนี้สิน ของงบประมาณ บางคนก็เข้ามา แสวงหาประโยชน์ ไม่ได้คิดถึงประโยชน์ของกลุ่ม ของส่วนรวม...”

ด้านกิจกรรมว่า ปัญหาการถ่ายโอนหนี้สิน มาจากสภาพความเป็นจริงที่เจ้าหน้าที่ไม่มีใครเต็มใจจะโอนหนี้มาอยู่กองทุน เพราะจะทำให้เขาสูญเสียผลประโยชน์ที่ควรจะได้จำนวนมหาศาล

“...กองทุนฟื้นฟูให้คิดดอกเบี้ยได้หนึ่งเปอร์เซ็นต์ ไม่เกินห้าเปอร์เซ็นต์ต่อปี แต่ดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินปล่อยกู้มัน อย่างต่ำที่สุดคือ รกส. 5.5 เปอร์เซ็นต์ ธนาคารพาณิชย์ทั่วไปก็ 8-9 เปอร์เซ็นต์ สหกรณ์ เกรดดียูเนียน ร้อยละ 1 ต่อเดือน ปีหนึ่งก็ 12 เปอร์เซ็นต์ ถ้าลูกหนี้ถูก โอนย้ายมาอยู่กองทุนฟื้นฟูทั้งหมด สถาบันการเงินก็ถูกยุบโดยปริยาย เพราะใครจะไปอยู่กับดอกเบี้ยแพงๆ ก็ไปอยู่กับกองทุนฟื้นฟูหมด...”

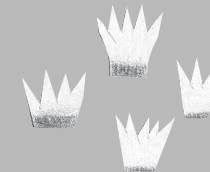
เรื่องนี้ทำให้กองทุนมีปัญหามาก ในช่วงที่ผ่านมา รกส.เองก็ไม่ยอม เพราะทุกวันนี้เขาอยู่ได้ด้วยการค้าดอกเบี้ย ถ้าไม่ค้าดอกเบี้ย พนักงานจะมีโบนัสมี ธนาคารยุคฟองสบู่แต่ยังต้องเอาพนักงานออก มีแต่ รกส.เท่านั้นที่ยังอยู่ได้...นี่เป็นเรื่องที่ทำให้เขากดกองทุนมาโดยตลอด ทั้งพ่อค้า ทั้งนักการเมือง ถ้าปล่อยให้กองทุนเดินหน้า เขาก็เสียผลประโยชน์มาก...”

5

เป้าหมายสำคัญประการหนึ่งในกฎหมายกองทุนฟื้นฟู คือ เรื่องของการสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ ทว่า คำถามที่ว่า การพึ่งตนเอง หรือเศรษฐกิจพอเพียง จะแก้ไขปัญหาเกษตรกรของประเทศไทยได้อย่างไร ยังคงเป็นคำถามในเชิงปัจเจก เพราะกลไกภาครัฐ มิได้ขับเคลื่อนอย่างจริงจัง รวมทั้งเงื่อนไขชีวิตเกษตรกรแต่ละคนก็แตกต่างกันมาก

บางคนเหมือนต้นไม้ใหญ่ เติบโตเพียงลำพัง แต่พึ่งตนเองได้อย่างสมบูรณ์ กลายเป็น “ปราชญ์ชาวบ้าน” ต้นแบบให้ชาวบ้านเรียนรู้ แต่หลายคนเป็นเพียงไม้เล็ก มีอาจตันกระแสน้ำแห่งทุน จึงต้องรวมกันเป็นกลุ่ม เรียนรู้ร่วมกัน เติบโตร่วมกัน หลายคนมารวมตัวกันเป็นกลุ่ม และเมื่อหลายๆ กลุ่มมารวมกัน ก็อาจกลายเป็นป่าใหญ่ที่อุดมสมบูรณ์ได้

กลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรเมืองเพชร มีความพยายามที่ผลักดันงานด้านการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรไปพร้อมๆ กับการแก้ไขปัญหาหนี้สิน โดยไม่คิดรอให้ภาครัฐมาผลักดัน ภายใต้อาณัติที่เรียกว่า “กลุ่มย่อย”

นอกจากงานในหน้าที่ที่ปรึกษาของกลุ่มเกษตรกรเมืองเพชรแล้ว
อนิรุทธ์ยังมีอีกหน้าที่หนึ่ง นั่นคือเป็น ผู้ประสานงาน “ศูนย์กิจกรรม
ธรรมชาติทองแสนสุข” ศูนย์การเรียนรู้ชาวบ้าน เพื่อให้ชาวบ้านสามารถ
พึ่งตนเองได้ ที่เกิดขึ้นจากความตั้งใจของเขาเอง ดำเนินกิจกรรมกับ
สมาชิกจำนวนสิบกว่าคน มาตั้งแต่ปี 2546 และศูนย์ของเขายังถือเป็น
กลุ่มย่อย ที่ช่วยหนุนการทำงานของกลุ่มใหญ่คือกลุ่มฟื้นฟูเกษตรกร
เมืองเพชร

อนิรุทธ์เล่าว่า ศูนย์นี้เกิดขึ้นหลังจากที่ได้ไปอบรมเรื่องระบบ
นิเวศน์ของกรีนเน็ต หลังจากไปอบรมเรื่องปุ๋ยชีวภาพ อนิรุทธ์ได้นำความรู้
เรื่องการทำปุ๋ยมาอบรมให้แก่ชาวบ้านที่สนใจ ประกอบกับในช่วงนั้น ได้ร่วม
ทำงานกิจกรรมพัฒนาสังคมต่างๆ คือเรื่องกองทุนเพื่อสังคม และชุมชน
เป็นสุข ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องต่อมาจากกระทรงได้ของบประมาณมาทำศูนย์

“...พอดีมีน้องคนหนึ่งทำงานภาคประชาชน มาคุยว่า มึงบของ
สสส. เรื่องรณรงค์ลดเหล้าบุหรี่สองเปอร์เซ็นต์ ให้ผมเป็นผู้ประสานงานใน
ชุมชน มีค่าโทรศัพท์ให้เดือนละสองพันบาท ต่อมาผมก็เลยลองเสนอของบ
คือต่อยอดจากเรื่องชุมชนเป็นสุข เสนอว่าอยากเอามาทำปุ๋ยชีวภาพ แล้ว
ก็เอาไปให้ชาวบ้าน เพราะว่าชาวบ้านนี่...ถ้าให้เขามาประชุมกันโดยใช้งบนี้

ซึ่ง สสส.เขาบอกว่าเป็นงบพัฒนาเรียนรู้ มันไม่
สามารถจะทำได้ เพราะทุกคนต้องมีภาระรับผิดชอบ
ครอบครัว เขาไม่สามารถจะมาประชุมได้ ถ้า
เอาเงินมาแล้ว ไปติดกรอบว่าต้องทำอย่างนี้ๆ มัน
ทำไม่ได้ ถ้าอย่างนั้นผมก็ไม่เอา แต่ถ้าให้ผม
ผมจะเอาเงินไปซื้อวัสดุอุปกรณ์แล้วสอนให้ชาวบ้าน
ทำปุ๋ยแล้วก็แบ่งกัน เขาก็บอกขอคิดดูก่อน

“ผมก็กลับมาไม่ได้สนใจว่าจะได้หรือเปล่า ก็กลับมาระดมทุนจาก
สมาชิกสิบสามคน เก็บเงินคนละสองร้อย แล้วก็มาซื้อวัสดุอุปกรณ์ ซื้อรำ
ซื้อแกลบ หัวเชื้อชีวภาพ มันก็ได้ปุ๋ย 3-4 ตัน เราก็แบ่งกันไปคนละ
300-400 กิโลกรัม พอเดือนต่อมา ทางโครงการก็เรียกผมไปทำสัญญา
เพราะว่าโครงการผ่าน ใต้งบมาหนึ่งแสน ผมก็เอางบตัวนี้มาเป็นกองกลาง
ทำธนาคารปุ๋ย ...”

อนิรุทธ์เล่าว่า การได้เงินสนับสนุนจาก สสส.แล้วมาทำธนาคาร
ปุ๋ยร่วมกับสมาชิก เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เขาและสมาชิก ได้ทำกิจกรรม
ที่เป็นประโยชน์ต่อเนื่องมาอีกหลายกิจกรรม

อาทิ

- ให้เงินกู้ชาวบ้านเพื่อไปซื้อวัวมาเลี้ยง เมื่อวัวโตได้ขนาดก็ขาย
ส่งเงินคืนกลุ่มพร้อมดอกเบี้ยอีก 300 บาท

- การทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน ซึ่งจะทำให้เห็นรายจ่าย
ที่จำเป็นและไม่จำเป็น

- ร่วมกันทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า โดยซื้อสารเคมีมาทำเอง
ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนไปได้เยอะมาก

- การอบรมทรัพย์สินจะสุขภาพเดือนละห้าสิบบาทต่อคน ใครเจ็บ
ป่วยได้ค่ารักษาสองพันบาท ใช้คืนภายในสี่เดือนบวกดอกเบี้ยสิบบาท

- ประชุมกลุ่ม เพื่อปรึกษาหารือ พูดคุยศัพท์เฉพาะในเรื่องต่างๆ
เดือนละหนึ่งครั้ง

ทั้งหมดนี้ ไม่ได้เกิดขึ้นภายในปีเดียว แต่ค่อยๆ เกิดขึ้นตาม
ลำดับ ดำเนินมาอย่างช้าๆ เป็นขั้นเป็นตอนตลอดห้าปี จำนวนสมาชิก
เพียงแค่สิบกว่าคน มีคนเข้าออกบ้าง ซึ่งอนิรุทธ์กล่าวว่า เหตุผลที่จำนวน

สมาชิกมีเพียงเท่านี้ เพราะกลุ่มมีขึ้นเพื่อรองรับผู้มีรายได้น้อย และมีโอกาสในทางการเงินน้อยกว่าคนอื่น ขณะที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นเกษตรกรที่มีฐานะพอสมควร

“...ตอนนี้ก็มีสมาชิกอยู่ 13 คน ก็ถือว่าไม่มาก แต่เราไม่ได้ไปบังคับใคร แล้วแถวนี้คนมีอันจะกินก็เยอะ แต่คนที่มันแยะ...แยะจริงๆ ไม่มีเงินซื้อปุ๋ย ก็ได้มาใช้ปุ๋ยของเรา เราก็ใช้ช่องทางนี้ อาศัยช่วยเหลือกัน... แล้วทุกวันที่สามผมก็จะมีประชุมกลุ่ม คือทุกเดือนต้องมีรายงาน เสร็จบัญชีฝ่ายการเงินต้องเป็นคนเขียนรายงานทั้งหมด มีการตรวจสอบว่าเดือนนี้ใช้อะไร...เราก็มีการออมทรัพย์ เอาข้อมูลครัวเรือนมาส่ง แล้วก็คุยศัพท์เพราะ...เราก็บอกว่า ทุกคนมีศักยภาพในการทำปุ๋ยเองได้ ต้องพัฒนาตัวเอง วันข้างหน้ามีคนมาถามคุณเรื่องการผสมปุ๋ยทำยังไง ใช้ยังไง คุณต้องตอบได้ เพราะวันนี้เอง เรื่องปราชญ์ชาวบ้านมันไม่สามารถจะทะลุไปได้ เพราะมันถูกกำหนดโดยกลไกภาครัฐ ไม่สนับสนุนอย่างแท้จริง...”

นอกจากกลุ่มทองแสนสุขที่ดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้แล้ว ในกลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรรมเมืองเพชร ยังคงมีกลุ่มย่อยในลักษณะนี้อีกหลายกลุ่ม ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ค่อยๆ ช่วยฟื้นฟูชีวิตเกษตรกรให้กลับมาสู่วิถีพึ่งตนเองอย่างช้าๆ

กิจ ในฐานะประธานกลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรรมเมืองเพชร เล่าถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มใหญ่กับกลุ่มย่อยว่า การดำเนินงานของทั้งสองส่วนจะมีความสัมพันธ์กันตลอด ทั้งแง่นโยบายและการปฏิบัติงาน

“...กลุ่มย่อยอย่างกลุ่มของเขียดก็จะมีกิจกรรมภายในหมู่บ้าน ทำปุ๋ยทำน้ำยาล้างจาน ทำกลุ่มออมทรัพย์ แล้วก็ประชุมคุยกันว่า แต่ละกลุ่มมีปัญหาอะไร แล้วทุกวันที่สี่สิบ แคนนำก็เอาไปเสนอที่กลุ่มใหญ่ ว่าตรงนั้น

แก้ยังไง มีปัญหาเรื่องอะไร พอวันที่สี่สิบเจ็ดก็ประชุมชี้แจงกับกลุ่ม เพื่อสรุปกันอีกที่...การดำเนินงานของกลุ่มย่อยก็จะใกล้เคียงกัน คือทำการเกษตรแบบไม่ใช้สาร แล้วก็การฟื้นฟูอาชีพ...การออมทรัพย์นี้เราก็เพิ่งทำปี 49 ก็มีทั้งกลุ่มย่อยอย่างกลุ่มของเขียด แล้วก็ออมกลุ่มใหญ่เดือนละร้อยบาท กลุ่มย่อยนี้คือดูแลกันเอง เพราะกลุ่มใหญ่มีคนทั้งจังหวัด ดูแลยากก็เลยให้กลุ่มย่อยดำเนินการ โดยกรรมการกลุ่มย่อยไปขอกกลุ่มใหญ่มาปล่อยให้กลุ่มย่อย...

“...เรื่องการเกษตรนี้ ถ้าคุณไม่ลดสารเคมีมันอยู่ไม่ได้...ข้าวเดี๋ยวนี้อะไรก็ไม่มีการคิดพันธุ์ ได้มาก็หว่านเลย...จริงๆ ตั้งกลุ่มมาก็ไม่ได้คิดว่ามันจะยึดเยื้อขนาดนี้ แต่พอเรียกร้องไปแล้ว ก็รู้ว่า การเรียกร้องสิทธิของชาวบ้านมันไม่ได้ง่าย ๆ ตอนนี้ต้องสอนให้ชาวบ้านรู้จัก หนึ่ง สิทธิ สอง วิเคราะห์ เป็น สาม ประเมินสถานการณ์เป็น ชาวบ้านต้องรู้ วันนี้ถ้าคุณรับเอกสารมาแผ่นหนึ่งคุณต้องอ่านก่อนเขียนนะ ถ้าไม่อ่านไม่มีใครช่วยได้...สมัยก่อนเขาให้อะไรมาก็เซ็น เป็นหนี้ก็ไม่มีใครช่วยได้ แต่สมาชิกในกลุ่มต้องรู้ว่า คุณต้องอ่านก่อนจะเซ็น ต้องรู้ว่าเป็นเรื่องอะไร...เราก็พยายามอบรมชาวบ้านอยู่ตลอด ให้เขารู้เท่าทัน...”

อนิรุทธ์เล่าถึงโครงการในอนาคตของกลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรรมเมืองเพชร ที่ร่วมกันคิดว่า การเริ่มต้นออมทรัพย์ทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ในวันนี้ นอกจากจะเป็นความมั่นคงของสมาชิกเองแล้ว ยังเป็นความมั่นคงของกลุ่ม ซึ่งจะเป็นฐานสำหรับก้าวที่ใหญ่ขึ้นไปอีกในอนาคต

“...เพราะเราไม่ได้ออมในวันเดียว หนึ่งปี สองปี สี่ปี ห้าปี ใ้เงินที่ละห้าบาทสิบบาทมันสามารถจะเพิ่มเป็นเยอะเยอะได้ เวลาเก็บมาเพื่อความจำเป็น พันสองพัน ไม่ต้องไปกู้ที่อื่นให้เสียดอก นี่คือวิธีคิด...แล้วก็มาออมในกลุ่มใหญ่เดือนละร้อย...บางคนมีเรื่องของการถ่ายโอนหนี้สินที่กองทุนซื้อแล้ว เพราะฉะนั้น ถ้าเราไม่ออมวันนี้ วันข้างหน้าเราก็จะไม่มีเงินไปค้าประกันต่อสถาบันการเงิน เขาจะไม่มีเชื่อมั่นใจในกลุ่มเรา...วันนี้เราทำเรื่องออม เรื่องฌาปนกิจ เรื่องหุ้น เรากำลังมองถึงสมาชิกทุกคนที่ทำมา เรากำลังดูที่สร้างโรงสี เพื่อเอาข้าวของเกษตรกรที่ทำนามารวมไว้เก็บเฉพาะข้าวของเรา เพื่อไม่ให้นายทุนมาเอารัดเอาเปรียบ ต่อไปในวันข้างหน้า เราสามารถที่จะสีข้าวในระบบของพวกเขา แล้วขายเอง เพราะเรามีเครือข่าย มีเพื่อนพ้อง เช่น แรงงาน เราก็รู้จักกัน คุณต้องการข้าวเท่าไร เราก็อาจจะมีการเล็กน้อย เป็นค่าขนส่ง แต่เราไม่ต้องเอามากมาย แบบนายทุนที่เอารัดเอาเปรียบคนที่เหนื่อยมาทั้งวันแต่ได้ค่าแรงต่ำๆ

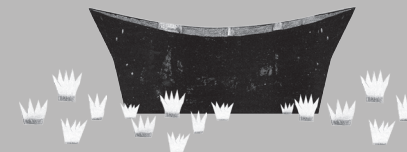
“ถ้าวันนี้เกษตรกรเก็บรวบรวมพืชผลทางการเกษตร เป็นเจ้าของเอง สีเอง แล้วก็พยายามหาเครือข่าย คนที่ยังแยะเหมือนเรา เช่น ชุมชนแออัด เอ้า...คุณรวมเงินมาสิ ว่าจะซื้อข้าวของเราที่ต้น ต้นหนึ่งคิดเป็นเงินเท่านี้ คุณก็ตั้งกลุ่มขึ้นมา อาจจะคล้ายๆ สหกรณ์ เราก็เอามาไปส่งกลุ่มคุณ กลุ่มแรงงาน กลุ่มรัฐวิสาหกิจ เราไม่ต้องซื้อข้าวขายทุนกิน คุณต้องการผัก ตลาดผักปลอดสาร รมรงค์เรื่องปลอดสารเคมี อนาคตเราก็มีตลาดพืชผักทางการเกษตรของเราเอง รวบรวม รับซื้อ ส่งออก ทั้งหมดเป็นของเราเอง วันข้างหน้าก็คิดไว้แบบนี้ ก็ยังไม่รู้ว่าจะประสบความสำเร็จแค่ไหน...”

6

จากเมืองแห่งต้นตาล ทุ่งนา และท้องทะเล สู่กลางเมืองใหญ่ ศูนย์กลางการบริหารปกครองประเทศ

เสียงจากลำโพงขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่บนรถหกล้อดังก้องไปทั่วบริเวณ ถนนที่เคยเป็นเส้นทางสัญจรหลักของประชาชน และผู้มีอำนาจบริหารประเทศ มาบัดนี้ มีสภาพกลายเป็นงานออกกร้านขนาดใหญ่ เต็มที่ผ้าใบหลายสิบเต็นท์ที่ตั้งเป็นแนวยาว ล้อมรอบกลุ่มอาคารที่ชื่อว่า ทำเนียบรัฐบาล

กลุ่มผู้ชุมนุมเข้ายึดสถานที่แห่งนี้มาเป็นเวลาหลายวันแล้ว ผ่านเหตุการณ์ปะทะอย่างรุนแรงทั้งกับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ทั้งกับฝ่ายตรงข้าม ประชาชนที่ไม่ได้เข้าร่วมชุมนุม ไม่ได้ติดตามข่าวสารอย่างรอบด้าน อาจมองเห็นว่า กลุ่มผู้ชุมนุมก็มีเพียงแกนนำไม่กี่คนที่คอยขับเคลื่อน

แต่หากใครได้เข้ามาในบริเวณ และลองมองไปรอบๆ จะพบว่า การชุมนุมครั้งนี้ เต็มไปด้วยองค์กร เครือข่าย ผู้ได้รับความทุกข์ยากจาก ชนชั้นปกครองมาอย่างยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นคนชั้นกลางในเมือง หรือ คนชั้นล่างจากต่างจังหวัด ต่างมาเพื่อแสวงหาการเปลี่ยนแปลงสู่สิ่งที่ดีกว่า

บรรยากาศทางการเมืองอยู่ในภาวะสับสน ยุ่งเหยิง ไร้ระเบียบ ไร้ทิศทาง กฎต่างๆ ดูจะไร้ความหมายลงไปทุกขณะ ใครเลยจะคิดว่า วันหนึ่ง ทำเนียบรัฐบาลและถนนรอบทำเนียบรัฐบาลจะเต็มไปด้วยประชาชนที่ไม่ เห็นด้วยกับการทำงานของรัฐบาล ซึ่งไม่ได้หมายความว่าเพียงรัฐบาลชุดนี้

แต่หมายถึงทุกรัฐบาลในประวัติศาสตร์ ที่ใช้การเมืองเป็นเครื่อง แสวงหาประโยชน์

วิไล เตชะไพฑูริย์ นั่งสนทนาอยู่เงียบๆ ในเต็นท์ของเครือข่าย เกษตรกร

นับถึงวันนี้ เขาทิ้งธุรกิจร้อยล้านไปใช้ชีวิตเป็นเกษตรกร ทำนา ปลูกผัก มาได้แปดปีแล้ว นอกจากการทำกรเกษตร อีกด้านหนึ่ง เขาเป็นที่ปรึกษาและให้การสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรเมืองเพชร รวมถึงการ เชื่อมโยงกับผู้บริโภคผ่านกรีนเน็ต โดยเปิดพื้นที่ ชั้นล่างอาคารรีเจนท์เฮาส์ ถนนราชดำริ ให้เป็น ตลาดสีเขียว ทุกๆ วันพฤหัสบดี ในเวลา 10.00-18.00 น.

ในแต่ละวันเขามีภารกิจมากมายหลาย ส่วนที่ต้องดูแล ทั้งงานในนาวิไล ที่จังหวัด

เพชรบุรี, การดูแลร้านบ้านนาวิไล ที่อาคารรีเจนท์เฮาส์, การชื้อมดนตรี เพื่อเตรียมขึ้นคอนเสิร์ตใหญ่ร่วมกับวงคาราวาน รวมทั้งภารกิจที่เกี่ยวเนื่องกับการชุมนุมของกลุ่มเกษตรกร

“...ผมคิดว่ามันเป็นสถานการณ์ที่สำคัญ ถ้าในกรณีที่เป็น จุดเปลี่ยน มันก็เป็นโอกาสของเครือข่ายเกษตรกรด้วย ที่จะต้องเข้ามา ทำในสิ่งที่สมควร...”

วิไลเริ่มต้นบทสนทนาด้วยสถานการณ์ทางการเมือง ก่อนที่จะ ตอบคำถามมากมายเรื่องอย่างกระจ่างชัดและหนักแน่น ซึ่งแน่นอนว่า ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับกองทุนฟื้นฟู ปัญหาภาคเกษตรอันเกี่ยวเนื่องกับภาค การเมือง น่าจะผ่านการรับรู้ ใคร่ครวญของเขา จนกระทั่งมองเห็นหนทาง ที่ควรจะมีต่อไป

ในเวลาอันสั้น ผลึกความคิดของเขาสะท้อนออกมาในคำถามสามข้อ

1. กองทุนฟื้นฟู และการเคลื่อนไหวทางการเมือง ?

“...ปัญหาที่เราเจอมาตลอดก็คือ กองทุนฟื้นฟูไม่ได้เป็นอิสระ และเกษตรกรไม่ได้เป็นผู้กำหนด ตลอดเวลาที่ผ่านมามันถูกเอาไปเป็น เครื่องมือของนักการเมืองตลอด คือเขาจะไม่ผลักดันกองทุนฟื้นฟู แต่เขา จะตั้งมันไว้แบบนี้ ส่วนตำแหน่งในกองทุนฟื้นฟูก็จะเอาไว้เป็นรางวัลให้กับ พวกที่ทำงานรับใช้นักการเมือง...แล้วก็ไม่ส่งเสริมกองทุนฟื้นฟู แต่จะเอา เงินไปสร้างกองทุนหมู่บ้าน กองทุนอื่นๆ ที่ไม่ได้แก้ปัญหาคือต้นเหตุ...กองทุน ฟื้นฟูจริงๆ ตั้งมาโดยการเคลื่อนไหวของมือเกษตรกร ช่วงประมาณ วิฤทธิเศรษฐกิจปี 40 มันก็หมายความว่า กองทุนฟื้นฟูมันเกิดขึ้นมาโดย เจตนาารมณ์ของประชาชนเป็นผู้ผลักดัน แต่ทีนี้เมื่อผลักดันแล้ว มันไม่ลุด

ฝ่ายการเมืองก็จะไม่ดันต่อ ทางเดียวที่เราจะเดินได้ คือประชาชนต้องตนเอง... กองทุนฟื้นฟูมันค่อยๆ ก้าวหน้ามาเรื่อยๆ ช้าๆ ทุกครั้งที่เกษตรกรผลักดัน... คือตัวกองทุนฟื้นฟูพยายามจะใช้การฟื้นฟู แต่มันยังติดปัญหาอยู่ตรงที่ว่า... มันทำเป็นไม่ตัดสินใจตัดสินใจไม่ได้ ทำเป็นว่ามีการขัดแย้ง...ก็จะโยนกันไปโยนกันมาตลอดเวลา...โดยสรุป เราไม่มีหน้าที่ที่จะวิ่งไปวิ่งมา

“มันก็ย้อนกลับไปอันเก่า คือเราต้องไปผลักดันที่ส่วนหัว คือตัว โครงสร้างนโยบายใหญ่ของประเทศ เกษตรกรยังมีความจำเป็นต้องรวมตัว แล้วก็เชื่อมแนวร่วมของส่วนอื่นๆ ในสังคมให้เข้าใจเรื่องนี้มากขึ้น เพื่อจะยกระดับให้ประเด็นหนี้สินเกษตรกร ประเด็นเรื่องการฟื้นฟูโดยการรวมหมู่ ซึ่งมีอยู่แล้วตามกฎหมาย ทำให้มันเป็นวาระร่วมกันของสังคม เป็นวาระ ร่วมกันของประเทศ แล้วก็ผลักดันไปที่โครงสร้างใหญ่ โดยที่ไม่ต้องสนใจว่า นักการเมืองนั้นจะมาจากไหน พุดง่ายๆ คือเล่นที่จุดสูงสุดเลย อย่างมา เล่นที่จุดเล็กจุดน้อย หรืออย่าไปหวังพึ่งนักการเมืองพรรคนี้พรรคนี้ มีนโยบายมาช่วยให้กองทุนฟื้นฟูเดินหน้า ไม่ต้องไปหวังเลย...พุดง่ายๆ ตรงไปตรงมา ยังไงก็ต้องทำมีอบ แต่ต้องเป็นมีอบที่เข้มแข็งและยกระดับ ความคิดของตัวเองให้ได้ แล้วก็เชื่อมกับแนวร่วมภาคส่วนอื่น ให้เขายอมรับว่า ประเด็นเรื่องหนี้สินเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน ประเด็นเกี่ยวกับชาวนา หรือเกษตรกรรายย่อยทั้งหมด เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของทุกคน ในทุกด้าน ทุกมิติด้วยนะ...ทั้งด้าน เศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านเอกราชของประเทศ...ตัวนี้ยังไม่ได้เกิด แต่ เค้าโครงที่จะเกิดเป็นไปได้สูง ถ้าทิศทางการเมืองพลิกมาสู่การแสวงหา การเมืองใหม่...”

2. ทิศทางขององค์กรนาวาลิต ?

“...คือมันก็เหมือนทำไปคิดไปนะ เพราะว่าตอนที่เราขยับมาอย่างนี้ มันก็มาจากที่ว่า การที่ผมมีครอบครัวด้วย ขณะเดียวกัน ตรงนี้ก็เหมือนครอบครัวเล็กๆ อันหนึ่ง เป็นกลุ่มย่อย เป็นพี่น้อง...แล้วที่นี้เมื่อเข้ามาช่วยกันทำอย่างนี้ การที่จะต้องขยับมาทำร้าน หรือขยับมาเพื่อที่จะทำให้มันเกิดการแปรรูป หรือเพื่อที่จะให้อยู่ได้ในทางเศรษฐกิจจริงๆ มันก็มีความจำเป็นมากขึ้น...ที่นี้พอทำมาในแนวคิดของผม เป้าหมายของร้านก็คือ...เนื่องจากผมไม่ได้ต้องการทำในแง่ของการแข่งขันหรือในทางธุรกิจเต็มรูปแบบ เป้าหมายคือรองรับครอบครัวผมและครอบครัวอื่นๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ในอนาคตน่าจะมียุคที่เขาได้มีเพียงพอที่เขาจะอยู่ได้และมีความสุข

“...ถ้ามันจะเป็นไปได้ ผมก็อยากให้พัฒนาไปเป็นระบบ สหกรณ์ที่เป็นจริง...ถ้ามันสำเร็จ พวกเราทุกคนก็เป็นเจ้าของร่วมกัน มันก็คือเจ็ดคน แปดคน สิบคน...แต่ถ้ามันเป็นจริงได้ ในแง่ของสหกรณ์ของผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ขยายวงออกไปได้ มันก็น่าจะยิ่งดี เพราะทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ ทุกคนมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ ทุกคนมีส่วนร่วมออกแรงออกความคิดช่วยกัน ผมมองไปถึงเครือข่ายเกษตรกรในอนาคต แล้วก็เครือข่ายผู้บริโภคในอนาคตที่จะเข้ามา...จุดเชื่อมต่อตรงนี้มันก็ไม่ใช่ว่าที่ต่อระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย แต่มันเป็นเวทีร่วมกันระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แล้วก็แบ่งสรรผลประโยชน์ที่เป็นธรรมให้กันและกัน มีราคาที่เป็นธรรม มีผลผลิตที่มีคุณภาพเหมือนกับว่าเป็นครอบครัวเดียวกัน แต่เป็นครอบครัวที่ใหญ่สักหน่อย

ก็หวังว่าในอนาคต ถ้าผ่านจุดที่เราจะต้องบุกเบิก ยังต้องปรับปรุงอะไรต่ออะไร ก็หวังว่าอนาคตมันน่าจะเป็นไปได้...คือต้องย้ำก่อนว่า

เมืองไทยนี้ ผมคิดว่าไม่มีสหกรณ์...เรามีสหกรณ์ที่เป็นแค่ชื่อ สหกรณ์ที่เรา เห็นอยู่ทั่วไป มันผันตัวมาเป็นหน่วยงานขูดรีด ไม่มีสภาพเป็นสหกรณ์..."

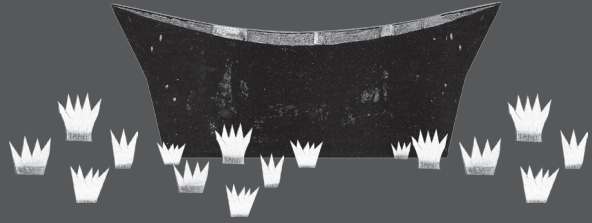
3. ความฝันของคนชั้นกลางที่อยากกลับไปทำการเกษตรแบบ พอเพียง ?

"...ผมค้นพบว่า จริงๆ แล้วมันไม่ได้ง่าย ในการที่จะพึ่งตนเองได้ เพราะฉะนั้นจะเห็นว่า คนที่พึ่งตนเองได้ ก็จะเป็นปราชญ์ชาวบ้านเท่านั้นเอง เกษตรกรที่มีอยู่เขาก็โดนระบบทำให้เขาไปได้ยาก นับประสาอะไรกับผมที่ทำใหม่ แต่ผมคิดว่า สำหรับคนที่สนใจแต่ไม่มีความพร้อม...ถ้าใครจะมาลองทำในสถานการณ์อย่างนี้ มันไม่ใช่เรื่องง่าย และลำบากพอสมควร ให้ถึงขั้นพอเพียงและเลี้ยงตัวเองได้เลย ผมว่ายังเป็นอะไรที่ยาก คนที่ทำเกษตรพอเพียงแบบเชิงเดี่ยว มันมีแต่ปราชญ์ชาวบ้าน หรือคนที่มี ความสามารถเฉพาะตัวในเชิงปัจเจกสูง คนทั่วไปผมยังยืนยันว่ายาก... ฉะนั้นสิ่งที่ทำให้มันเป็นไปได้ ก็คือต้องยืนยันความเป็นจริง เรื่องความ จำเป็นในการรวมหมู่กัน ในรูปแบบองค์กรที่ร่วมกันทำการผลิต ร่วมกัน รวบรวมสินค้า แล้วก็ผลิตต่อเอง ถ้าทำอย่างนั้นได้ ใครก็ลงไปทำนาได้ เพราะว่าเขาจะมีทั้งพื้นที่ มีทั้งองค์กร

"ส่วนที่น่าจะพอทำได้ ที่ผมมักจะแนะนำเพื่อนๆ กัน หรือว่าน้องๆ ที่เขาเข้ามาทำการทำอยู่ในเมืองอยู่แล้ว ก็คือการเข้ามารับรู้ เอาเวลาว่าง เอาความสามารถมาช่วยเหลือ ถ้าต่อไปเรามีเวที...อย่างเช่นที่ร้านบ้านนา วิลิต ผมก็หวังว่าต่อไปมันจะมีจุดจุดหนึ่ง ที่จะเป็นเวทีที่จะเชื่อมเข้ามา เข้ามาเรียนรู้ด้วยกัน เอาเวลาว่างมาใช้ด้วยกันก่อน อย่างน้อยก็ทดแทน คุณค่าบางอย่างที่เราไม่ได้รับจากในเมือง...มีอาหารที่ดี อย่างน้อยก็ได้

พบปะกับเพื่อนผู้บริโภค ได้พบปะกับเพื่อนผู้ผลิต จนเมื่อวันหนึ่ง...ซึ่งผม ว่ามันสัมพันธ์กับการเมืองใหม่ จนเมื่อวันหนึ่ง ระบบสหกรณ์ที่เป็นจริง มันเกิดขึ้นได้ทั่วประเทศ จนเมื่อกองทุนฟื้นฟู ซึ่งจริงๆ เป็นบันได ขั้นสำคัญที่จะไปสู่แนวทางที่พูดถึงมันสามารถเดินได้ แนวทางการใช้ ทรัพยากร แนวทางการใช้งบประมาณมาส่งเสริมให้ภาคการผลิตมันโต อย่างยั่งยืน ให้การรวมกลุ่มมันเป็นไปได้ จะมีเวทีอีกเยอะแยะเลย ที่คราวนี้ใครจะลงไปก็ได้ แล้วเมื่อลงไปทำการผลิตแล้ว มันจะมีการ เกื้อหนุนกัน...

"แล้วในอนาคตผมคิดว่าเรื่องโฉนด เรื่องเอกสารสิทธิ์ ที่ซื้อขาย ได้ อาจจะไม่สำคัญเท่ากับสิทธิที่เขจะมีโอกาสใช้ประโยชน์ในพื้นที่การ ผลิตนะ อาจจะไม่ได้หมายถึงกรรมสิทธิ์ในการซื้อขาย แต่มันจะต้องมี หลักประกันว่าคนคนหนึ่งจะต้องมีบ้านที่อยู่ไปจนเกิดและตายได้ ทำการ ผลิตได้ และถ้าลูกหลานจะทำต่อก็ควรจะทำได้ ไม่ใช่ที่ดินในลักษณะที่เป็น สินค้า ซื่อๆ ขายๆ...ตรงนี้ผมคิดว่า ถ้ามันเกิดขึ้นจริงเมื่อไร ใครๆ ก็ลงไป ทำนาได้สบาย ไม่ได้แบ่งว่าจะเป็นชาวนาดั้งเดิมหรือชาวนาใหม่...ไม่มีใคร โง่ฉลาดกว่าใคร อยู่ที่ว่า อย่าให้มีการปิดกั้นและผูกขาดอย่างทุกวันนี้..."

ปายแก่เสียงจากรถหกล้อยังคงดังกระจายไปทั่วบริเวณ
จอโทรทัศน์ในทุกๆ เดือนที่ปรากฏภาพเดียวกัน แดดแรง อุณหภูมิกำลัง
สูงขึ้น แต่จำนวนผู้คนมากหน้าหลายตาที่เดินผ่านไปผ่านมากลับไม่น้อยลง
ไปเลย ตรงกันข้าม ยิ่งดวงอาทิตย์ต่ำลง จำนวนคนยิ่งเพิ่มขึ้น

ครั้งหนึ่ง คนกรุงเทพฯ จำนวนไม่น้อย เคยไม่พอใจเกษตรกร
ที่มาชุมนุมเรียกร้องกดดันให้รัฐบาลช่วยแก้ปัญหา ด้วยสาเหตุว่าทำให้
รถติด ทำให้บ้านเมืองสกปรก ขณะที่เกษตรกรเหล่านั้น หลายคนวิถีชีวิต
กำลังจะสิ้นสุดเพราะที่นากำลังจะโดนยึด

ครั้งนี้ ทั้งคนกรุงเทพฯ และเกษตรกรต่างก็เข้าร่วมการชุมนุม
อาจเป็นด้วยการเริ่มมองเห็น “ความเสื่อม” ในโครงสร้างการเมือง เช่น
เดียวกัน เพียงแต่เกษตรกรเห็นมาก่อน เพราะได้รับผลกระทบมาอย่าง
ยืดเยื้อยาวนาน แต่คนชั้นกลางเพิ่งจะตระหนัก

สุดท้ายแล้ว เราทุกคนก็ต้องการการเปลี่ยนแปลงสู่สิ่งที่ดีกว่า
เพียงแต่ว่า เราจะยื่นมือไปไขว่คว้ามันมาเอง หรือแบมือรอคอย
ให้คนอื่นหยิบยื่นให้

จากม็อบกลางเมืองร้อน สู່ท้องนาเขียวที่ไกลออกไปหลายร้อย
กิโลเมตร

เมฆฝนกำลังตั้งเค้า ไม่นานฝนก็ตกกระหน่ำลงมา มอบชีวิตแก่
ทุกสรรพชีวิตบนพื้นโลก

ข้าวในนาที่กำลังเขียว เอนลู่ไปตามลมแรง
กบ เขียด ปลา งู สัตว์เล็กๆ ออกหากิน
คนเล็กๆ ในมือถือคันเบ็ด ยังได้ต่อชีวิต

ไม่ว่ามนุษย์จะอยู่อย่างไร จะเจริญก้าวหน้า หรือสูญพันธุ์ไปจน
หมดสิ้น แต่ธรรมชาติยังคงอยู่ ความจริงคือมนุษย์ล้วนตกอยู่ใต้อิทธิพล
ของธรรมชาติ ไม่อาจ ไม่มีวันเหนือไปกว่าธรรมชาติได้

หนทางที่ควรเดิน จึงเป็นหนทางแห่งความกลมกลืนสอดคล้อง
หนทางรอดของมนุษย์ จึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับการแสวงหาความเป็น
ไปได้ในการมีชีวิตอยู่บนดาวอังคาร ความสามารถในการสื่อสารที่รวดเร็ว
หรือรายได้สูงสุดต่อหัวของแต่ละคน

หนทางรอดของมนุษย์ขึ้นอยู่กับอาหาร
อาหารของมนุษย์ทุกผู้ล้วนมีที่มาจาก “เมล็ดข้าว”
เมล็ดข้าวที่ปลอดภัยและมี
เมล็ดข้าวที่มีได้มาจากการตัดแต่งพันธุกรรม

เมล็ดข้าวในมือชาวนา ผู้ภาคภูมิใจในภารกิจส่งมอบอาหารที่ดีที่สุด
ให้แก่ผู้บริโภค

แต่วันที่ชาวนายังคงอยู่ในชะตากรรมทุกข์ยาก ยังต้องใช้สารเคมี
เพื่อพองตัวให้ผ่านภาวะหนีสิน ผ่านภาวะแห่งการเอารอดเอาเปรียบในระบบทุน
เราย่อมไม่อาจบอกได้ว่า อาหารในอนาคตของเรา จะเป็นอาหารเพื่อต่อ
ชีวิต หรืออาหารเพื่อบั่นทอนชีวิตกันแน่

ขณะที่โลกแห่งทุนกำลังหมุนไป คนกลุ่มไม่ใหญ่ที่ชื่อ “กลุ่มนาวิลิต”
และ “กลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรรมเมืองเพชร” กำลังออกแรงอย่างหนักเพื่อจะ
เปลี่ยนแปลงโลก

“... เราเริ่มคิดถึงอดีตในวันเวลาที่แม่น้ำทุกสายของประเทศยังใสสะอาด
เทือกเขาและที่ราบยังปกคลุมด้วยป่าไม้เขียวขจี ท้องทะเลและหาดทรายอันบริสุทธิ์
เราได้ฝันอยากให้อุดมเหล่านั้นกลับคืนมาอีกในอนาคต แต่ขณะเดียวกัน เราก็อยากมี
มินทองมาก ๆ มีบ้านหลังใหญ่ มีรถยนต์ส่วนตัวคันหรู มีสนามกอล์ฟ มีบ้านพักตาก
อากาศ มีปริมาณอยู่ทุกภูมิภาค มีเกษตรกรรมแบบใหม่ที่ใช้กับปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลง

เราต้องการอนุรักษ์ โดยที่ไม่ต้องสูญเสียความร่ำรวยและความสะดวกสบาย
นี่คือความขัดแย้งอันรุนแรงในจิตวิญญาณของเราเอง มันคงไม่ร้ายดายนักที่
เราจะได้รับคำตอบ สำหรับชะตากรรมที่เราทำแล้วเผชิญอยู่ในวันนี้ โดยที่เราไม่เลือก...”

(เกิน ญางเดิม, เมล็ดพืชสีเขียว ประกายไฟแห่งใบไม้ : สำนักพิมพ์ต้นกำเนิด, 2539) ●

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

คืน ญางเดิม. เมล็ดพืชสีเขียว ประกายไฟแห่งใบไม้.

สำนักพิมพ์ต้นกำเนิด, 2539.

วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, สุรียนต์ ธัญกิจจานุกิจ,

นิรมล ยวนบุญ, เจริญ ชำนิ, พิเชษฐ์ ปานดำ, วิทยา

พรหมจักร, สุธารักษ์ ใจวุฒิ, อารีวรรณ คูสันเทียะ.

จากปฏิวัติเขียว สู่นวัตกรรม, มูลนิธิชีววิถี (BIOTHAI), 2551.

สัมภาษณ์

1. สุรพล แสงมณีฉาย ผู้ประสานงานกลุ่มนาวิลิต วันที่ 10 สิงหาคม 2551
2. ดอกบัว รอดสวัสดิ์ ชาวนากลุ่มนาวิลิต วันที่ 11 สิงหาคม 2551
3. อนิรุทธิ์ ขาวสนิท ที่ปรึกษากลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรรมเมืองเพชร
สัมภาษณ์เมื่อ 12 และ 18 สิงหาคม 2551
4. กิจ ผ่องภักดิ์ ประธานกลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรรมเมืองเพชร สัมภาษณ์เมื่อ
12 สิงหาคม 2551
5. วิลิธ เตชะไพบุลย์ ที่ปรึกษากลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรรม และผู้ก่อตั้งกลุ่ม
นาวิลิต สัมภาษณ์เมื่อ 18 กันยายน 2551